LILLEHAMMER KOMMUNE

KOMMUNEDELPLAN LILLEHAMMER BY - BYPLANEN 2019-2022 (2030)

PLANBESKRIVELSE

PLANFORSLAG DATERT 22.11.18 REVIDERT 10.12.18

– DEN LEVENDE OG ATTRAKTIVE BYEN –

FORORD

Målet med Kommunedelplan Lillehammer by - Byplanen 2019-2022 (2030) er å legge overordnede føringer for utvikling av Lillehammer by fram mot 2030.

Lillehammers politikk har gjennom mange tiår hatt tett byutvikling som prinsipp. Dette videreføres i ny plan. Planen legger til rette for at vekst og utvikling skal skje i den definerte flerkjernestrukturen, det vil si i bysentrum, bynære områder og bydelssentrene.

Målet er at byens arealpolitikk skal bygge opp under målet om at vekst i personbiltrafikken skal tas med sykkel, gange og bybuss. Boligområder, skole, barnehage, bo- og servicesentre og dagligvare skal konsentreres og bygge opp under gode nærmiljøer, der hverdagen er enkel. En tett by- og bydelsstruktur er også viktig for å sikre det bynære landbruket og dyrka mark.

Lillehammer bys identitet er i stor grad knyttet til den særegne trehusbebyggelsen i sentrum og miljøene rundt denne. Det er stor enighet om å ivareta denne identiteten og å opprettholde et levende bysentrum. Samtidig må næringsvirksomhet som hører hjemme i sentrumsmiljøene gis mulighet til etablering og videreutvikling.

Planen har flere funksjoner:

- Byplanen er et politisk styringsverktøy for utvikling av byen. Dette gjelder både nyetablering, fornyelse og fortetting, bruk og vern, trafikk og transport, miljø og helse, handel og service, samt sosiale og kulturelle møteplasser og opplevelser.
- For innbyggerne, tilreisende og turister skal planen bidra til at Lillehammer framstår med et handels-, bo-, kultur- og opplevelsestilbud som gjør byen attraktiv og levende.
- For eiendomsutviklerne, utbyggere og investorer skal planen skape tydelige og forutsigbare rammer for utvikling og forvaltning av bygårder og eiendommer.
- Planen er også et administrativt verktøy i plan- og byggesaksbehandlingen.

Planens dokumenter er å finne på kommunens hjemmeside: www.lillehammer.kommune.no

Velkommen til høring om byutvikling i Lillehammer.

Underskrift

……

Espen Granberg Johnsen
ordfører

Innhold

1. Innledning 4
2. Planens visjon 8
2.1 Visjon 8
3. Planens hovedgrep 9
3.1 Byvekst innenfra – fortetting og transformasjon 9
3.1.1 Mål 9
3.1.2 Utfordringer og muligheter 10
3.1.3 Kunnskapsgrunnlag 10
3.1.4 Plangrep 14
3.1.5 Oppfølging 19
4. Planens fokusområder 21
4.1 Byen som boligområde 21
4.1.1 Mål 21
4.1.2 Utfordringer og muligheter 22
4.1.3 Kunnskapsgrunnlag 22
4.1.4 Plangrep 22
4.1.5 Oppfølging 30
4.2 Byen som handels- og næringsby 32
4.2.1 Mål 32
4.2.2 Utfordringer og muligheter 33
4.2.3 Kunnskapsgrunnlag 33
4.2.4 Plangrep 35
4.2.5 Oppfølging 43
4.3 Bygningsvern og kulturmiljøer - bruk og vern 44
4.3.1 Mål 44
4.3.2 Utfordringer og muligheter 45
4.3.3 Kunnskapsgrunnlag 45
4.3.4 Plangrep 47
4.3.5 Oppfølging 52
4.4. Estetikk og arkitektur 53
4.4.1 Mål 53

4.4.2 Utfordringer 54
4.4.3 Kunnskapsgrunnlag 54
4.4.4 Plangrep 54
4.4.5 Oppfølging 57
4.5 Byrommene og byromsveven 58
4.5.1 Mål 58
4.5.2 Utfordringer 59
4.5.3 Kunnskapsgrunnlag 59
4.5.4 Plangrep 62
4.5.4 Oppfølging 64
4.6 Bytrafikk og parkering 65
4.6.1. Mål 65
4.6.2. Utfordringer 66
4.6.3. Kunnskapsgrunnlag 66
4.6.5 Plangrep 69
4.6.5 Oppfølging 74
5. Arealer med særskilte hensyn (hensynssoner) 75
5.1 Mål og intensjon 75
5.2 Typer hensynssoner 75
5.2.1 Gjennomføringssoner 76
5.4 Kunnskapsgrunnlag 77
6. Planprosess og medvirkning 78
6.1 Planprosess 78
6.2 Dialog og medvirkning 78
6.3 Innspill fra private aktører 79
6.4 Høring 80
6.5 Sluttbehandling 80
Vedlegg 81
1. Nasjonale, regionale og lokale føringer 81

1. Innledning

Bakgrunn

Grunnlaget for arbeidet med kommunedelplan for Lillehammer by ble nedfelt i et felles planprogram med kommuneplanens arealdel, vedtatt av kommunestyret 22.06.16. Planen er utarbeidet samtidig og i prosess med kommuneplanens arealdel for å oppnå en helhetlig arealpolitikk med langsiktig perspektiv fram til 2030.

Bystein nr. 2

Plannivå og formål

Kommunedelplan Lillehammer by (heretter kalt Byplanen) omfatter det sentrale byområdet (Byplanen av 2006 med utvidelse). Kommunedelplanen gjelder for perioden 2019-2022 med et langsiktig perspektiv fram til 2030.

Byplanen skal:

- Definere bypolitikken innenfor planområdet
- Gi grunnlag for byfornyelse og byutvikling i samarbeid med næringsliv, grunneiere og gårdeiere i planområdet
- Gi grunnlag/rammer for gjennomføring av bypolitikken som sikrer gode helhetsgrep med hensyn til:
    - by – og bokvaliteter,
    - bruk og vern
    - nyskaping, nyetablering og nye arbeidsplasser
    - bytrafikk, gatebruk og byrom

Planens dokumenter

Byplanen består av følgende dokumenter:

1. Planbeskrivelse
2. Bestemmelser og retningslinjer med følgende vedlegg:
   1) Skilt og reklame
   2) Illustrasjonskart til bestemmelsesområder (Områdetyper, bygningsvern, kulturmiljøer)
   3) Temakart (Parkeringssoner, byens profil, næring- og handelsområder, gjennomføringssoner)
   4) Tabell med beskrivelse av kulturmiljøer
3. Handlingsprogram
4. Konsekvensutredning
5. ROS-analyse (Risiko- og sårbarhetsanalyse)
6. Plankart (Arealformål og hensynssoner)
7. Kunnskapsgrunnlag:
   Analyser og ikke rettskraftige temakart.
   Analysene er lagt til grunn for utformingen av Byplanen.
   Analysene er kort beskrevet i planbeskrivelsen.

Del 2 og 3 omfatter den rettskraftige delen av planen

Del 2: Bestemmelser og retningslinjer har fire hovedkapitler.

Kapitel 1: Generelle bestemmelser og retningslinjer.

Disse er i hovedsak felles for Byplanen og kommuneplanens arealdel.

Kapitel 2: Arealspesifikke bestemmelser og retningslinjer.

Kapitel 3: Bestemmelsesområder.

Kapitel 4: Hensynssoner.

Flere av hensynssonene er felles for Byplanen og kommuneplanen.

Del 3: Plankart og juridiske temakart

Illustrasjonen viser sammenhengen mellom plandokumentene:

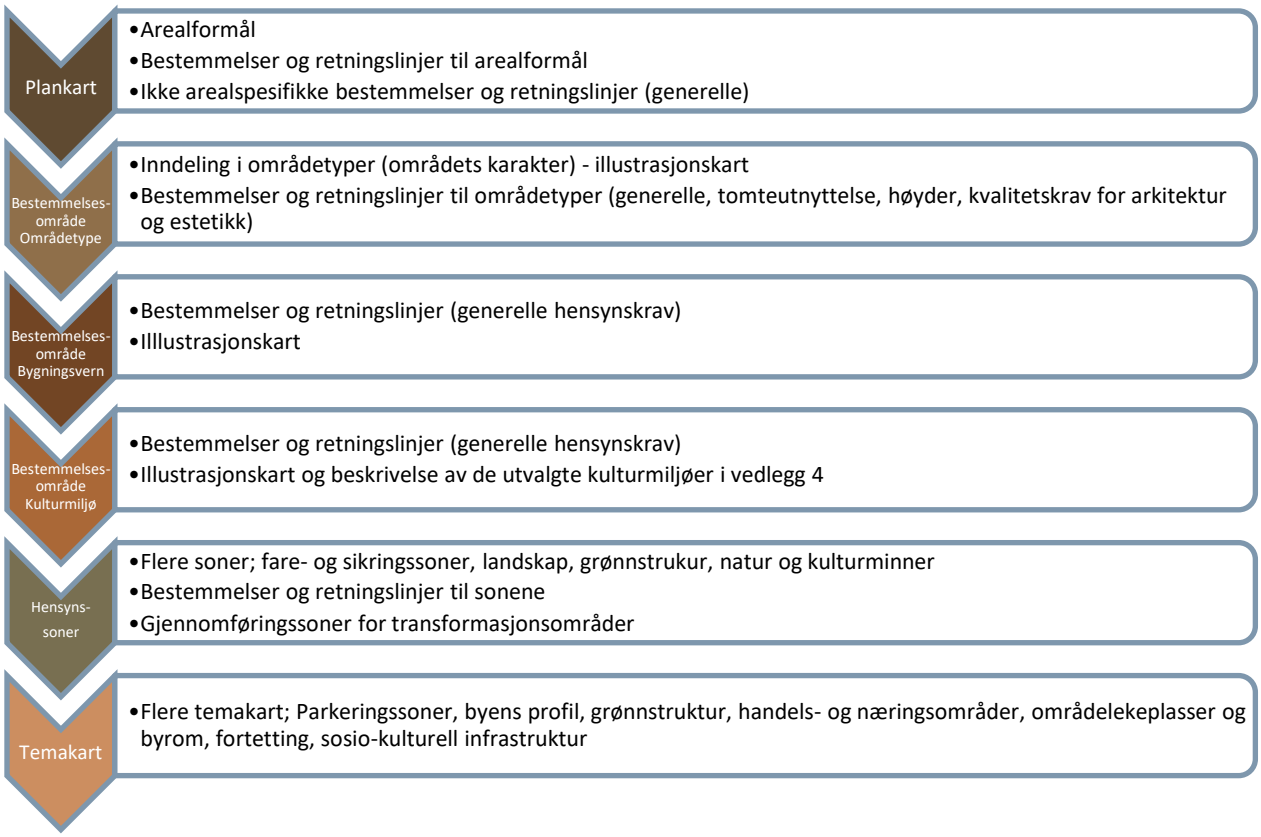

Planens rettsvirkning

Byplanen er en kommunedelplan som utdyper kommuneplanens visjon, mål og strategier for byområdet. Byplanens juridiske virkeområde er det området som er avgrenset av denne planen. Byplanens kart og bestemmelser er juridisk bindende for arealbruk innenfor planområdet..

Byplanen gjelder foran alle eldre reguleringsplaner ved motstrid. Byplanens arealdel er på overordnet nivå, og viser hovedformål, ikke detaljeringer innenfor formålene. Reguleringsplanene vil derfor ha rettskraftige underformål som ikke finnes i Byplanen.

Kommunedelplan er hjemlet i plan- og bygningslovens (PBL) kap. 11, og spesielt § 11-6 som åpner for styring av arealbruk og bebyggelsens utforming gjennom en rettslig bindende arealdel. Det gis også adgang til å utforme deler av planen som veiledende i form av retningslinjer. Disse er veiledende og utdyper bestemmelsene, samtidig gir de også holdepunkter for praktisering av planen og føringer for skjønnsutøvelse.

Planens avgrensning

Plangrensen er noe endret i forhold til Byplanen av 2006. Hovedendringene er at den omfatter nedre del av Vingnes, strandsona og Stampesletta. Den opprettholder prinsippet om at planen skal omfatte det sentrale byområdet. Byplanområdet defineres av de langsgående og tverrgående hovedstrukturer.

Langsgående strukturer nord - sør i 3 nivåer:

1) Nedre nivå– Mjøsas strandsone
2) Midtre nivå – gågata med hovedgatene Storgata, Hamarvegen og Fåberggata
3) Øvre nivå – Tverrløypa

Tverrgående strukturer øst – vest langs bakkedragene:

1) Åretta – sørlig grense
2) Mesnaelva – sentralt i byen
3) Lundebekken og Bæla – nordlig grense

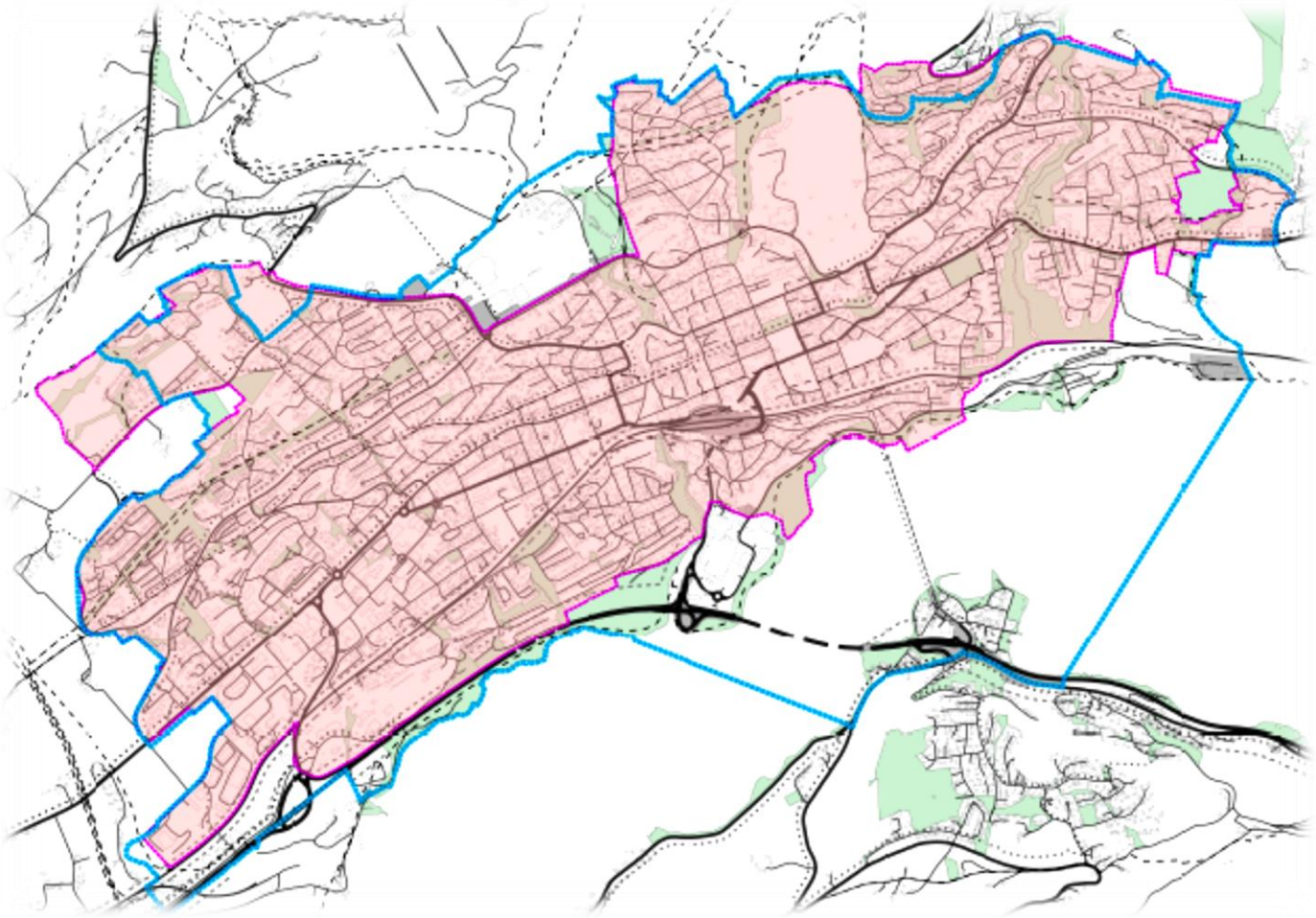

Blå strek – ny avgrensning
Fiolett strek –Byplanen av 2006

2. Planens visjon

2.1 Visjon

Dette er visjonen:

Lillehammer 2030 – den levende og attraktive byen

Med **attraktiv** mener vi at:

- byen er utviklet og fortettet i «Lillehammer-skala»
- byens kvaliteter; trehusbebyggelsen, elvedragene, landskapet – ivaretas gjennom fortetting
- byens befolkning har nærhet til alle hverdagsfunksjoner – dette gir kort veg mellom bolig, hverdagsaktiviteter, handel og service
- byen er attraktiv for nyetablering og utvikling av nye arbeidsplasser
- bytrafikk og parkering har fremtidsrettede løsninger
- kultur- og idrettsbyen Lillehammer er videreutviklet og styrket
- byens handel og tjenesteyting er variert og attraktiv.

Med **levende** mener vi at:

- byen fortettes for variert boligsammensetning og demografisk fordeling
- byen er tilrettelagt for barn og ungdom
- byen er tilrettelagt for at vi kan gå og sykle i hverdagen – med korte avstander mellom bosted, arbeidsplass og daglige gjøremål
- byen har gode nettverk av stier og sykkeltraséer som legger til rette for bevegelse og utfart i byen og bynære friluftsområder.
- byen har gode sosiale og kulturelle møteplasser, med særlig fokus på byrom, som gjør byen til en attraktiv møteplass for alle.

For **bypolitikken** betyr visjonen å ta utgangspunkt i de kvaliteter som forbindes med byens identitet og særpreg. Samtidig peker den mot en ønsket utvikling som bygger på:

- byen som sosial og kulturell møteplass
- byen som handels- og næringsby
- byen som attraktivt boområde
- byens natur- og kulturkvaliteter
- byen som attraktiv destinasjon for kultur- og idrettsarrangementer
- byen som kunnskapsby
- byen som den mest attraktive «Mjøsbyen» for hytte-, fritids- og turistmarkedet.

3. Planens hovedgrep

3.1 Byvekst innenfra – fortetting og transformasjon

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Byvekst innenfra - fortetting i Lillehammer-skala
- ✓ Transformasjonsområdene – flerfunksjonalitet og høy arealutnytting
  - Aksen Lilletorget - Strandtorget
  - Bydel Nord
- ✓ Høy kvalitet i det bygde miljøet
- ✓ Flerkjernestrukturen – og bydelene
- ✓ Handel, service og tjenesteyting til sentrumskjernene
- ✓ På veg mot klimanøytral utvikling

3.1.1 Mål

I 2030 framstår Lillehammer som en urban, attraktiv og bærekraftig by for bolig- og arbeidsplassutvikling

«EN BY FOR ALLE»

Bystein nr. 3

3.1.2 Utfordringer og muligheter

Riktig nivå for byvekst og fortetting må defineres. Dette handler om å ivareta kvalitet og identitet i dagens bebygde strukturer versus høg arealutnytting i sentrale byområder.

Mulighetsrommet for gode løsninger mellom bruk og vern er kontinuerlige utfordringer i byutviklingen hvor det blir viktig å sikre at byens historie og arkitektur ikke går tapt.

Handel- og næringsetablering må skje gjennom fortetting og effektiv arealutnytting. Samtidig må det legges til rette for fleksibilitet og forutsigbarhet for næringslivet. Sammen med andre virkemidler er det arealplanleggingens oppgave å oppnå attraktive næringsklynger, få i gang transformasjon og sikre et levende bysentrum.

Fortetting på bebygd areal og transformasjon er vanskelig og tidkrevende prosesser. Samtidig er dette viktig for å unngå å ta i bruk arealer fra bynært landbruk.

Utvikling og nyetablering skal forsterke flerkjernestrukturen; det vil si Lillehammers bykjerne og bydelssentrene Rosenlund, Søre-Ål og Vingnes. Det er en utfordring å finne god balanse mellom bydelssentrenes utvikling og bykjernen, og samtidig legge til rette for at flere sykler, går og benytter kollektiv transport. For bydelene er det også spørsmål hvordan vi klarer å legge til rette for at disse vil bli attraktive arealer for bolig- og næringsfortetting.

3.1.3 Kunnskapsgrunnlag

Fortetting

Utgangspunktet for å oppnå byvekst gjennom fortetting er å avklare mulighetene for dette. Det er derfor gjennomført en fortettingsanalyse som grunnlag for å kartlegge potensiale. Analysen tar hensyn til muligheter og begrensinger for gjennomføring av fortetting og transformasjon – det vil si kvalitet og realisme. I analysen er det i noen grad tatt hensyn til bebyggelsesstruktur, byrom og grønnstruktur, kulturmiljøer, lokaliseringsstrategier av handel og næring. Dette er tematikk som belyses i egne analyser, og er kunnskapsgrunnlag for de øvrige fokusområder.

Fortettingsanalysen beregner potensiale for bolig- og næringsfortetting innenfor byplanens område. Analysen viser at fortettingspotensialet er stort.

Analysen omfatter arealer i følgende kategorier:

- Fortetting på bebygde og ubebygde arealer
- Transformasjonsområder
- Arealer der det er igangsatt utbyggingsprosjekter
- Områder som kan vurderes tatt i bruk i framtid (etter 2030)

Eplehagefortetting er ikke analysert og medregnet i denne analysen. Dette vil utgjøre en svært liten andel og vil kun muliggjøres gjennom hensynskrav knytta til bestemmelser for områdetyper.

Fortetting i transformasjonsområder

Mulighetsstudiet «Byutvikling Nord», rapport fra 2014, gir føringer for potensiale for fortetting i Bydel Nord. I tillegg viser mulighetsstudie «Nord mot null», rapport fra 2018, mulighetene for å utforme denne bydelen med en klimanøytral profil.

Mulighetsstudiet aksen Lilletorget – Strandtorget gir føringer for mulig potensiale for fortetting i områdene Skysstasjonen/Lurhaugen, Mesnaelva/Sorgendal og Strandtorget.

Potensiale for boliger

Analysen viser et potensial for boliger innenfor Byplanen på totalt ca. 4500 boenheter. Det er stor usikkerhet knyttet til dette anslaget. Flere faktorer gjør dette potensialet usikkert, blant annet; beregningsmetoden, kriterier lagt til grunn, endrede boformer i framtida, etterspørsel og utbyggingstakt. Fortettingen skal videre ta hensyn til en rekke faktorer; byens identitet – småbypreget, kulturminnevern, bokvaliteter og grønne byrom. Analysen viser uansett at det finnes en betydelig reserve for boligfortetting innenfor byplanområdet.

Transformasjonsområder utgjør ca. ¼ del av potensiale. Transformasjon av bebygde arealer er tidkrevende prosesser og vil måtte skje over lang tid. Det er derfor lite sannsynlig at store potensialer kan realiseres i løpet av en kommuneplanperiode (4 år). Reserven er uansett vesentlig for framtidig boligvekst innenfor Byplanen. Fortetting på bebygde boligtomter vil i prinsippet foregå på samme måte som for transformasjonsområder. Disse arealene utgjør flere mindre prosjekter som til sammen utgjør et betydelig potensial.

Det er beregnet en befolkningsvekst tilsvarende ca. 1400 boenheter fram til 2030. Ca. 70 % av dette skal tas innenfor Byplanen. Dette tilsvarer ca. 1000 boenheter. Eksisterende prosjekter og fortetting på ubebygde tomter (ca. 1000 b.e.[1]) forventes at kan bygges ut relativt raskt. Det er nødvendig å få i gang transformasjon i aksene Skysstasjon - Lurhaugen - Mesnadalen (ca. 500 b.e.) og i Bydel Nord (ca. 500 b.e.) for å dekke opp boligbehovet i planperioden fram til 2030. Det forventes at fortetting på bebygde tomter (ca. 1200 b.e.) vil ta noe lenger tid. Vurderingsområdene vil eventuelt komme etter 2030.

Potensiale for næring og handel

Analysen gir et teoretisk potensial på ca. 600 daa nærings- og handelsareal ved å fortette og/eller transformere bebygde arealer. Andelen er beregnet ut fra at 25 % av det totale arealet i områder med høy utnyttingsgrad kan utnyttes til nærings- og handelsformål. I tillegg er noen arealer avsatt til næringsformål og kombinerte formål uten krav til boligandel. Her kan i prinsippet hele arealet brukes til handels- og/eller næringsformål. I beregnet potensiale er det ikke tatt hensyn til at arealene allerede er delvis bygde/disponerte. Det forutsettes at disse arealene må gjennom en byfornying/transformasjon før potensialet kan realiseres fullt ut.

Tabellen under gir oversikt over totalt antall dekar, og mulig næringsandel for områdene innenfor kategoriene i analysen. Sentrum og bydelssentrene er avsatt til sentrumsformål og er ikke medregnet i denne oversikten.

[1] b.e.: boenheter

Områder	Potensiale daa (totalt)	Nærings-/ handelsandel	Status
Bysentrum: Fortettingstomter med høy utnyttingsgrad	33	25 %	Næring/handel i 1. etasjer. Stort sett ubebygde tomter. Kan kreve omregulering.
Bysentrum: Skysstasjonen- Lurhaugen	35 (142)	25 %	Bebygd Transformasjon. Krav til regulering.
Bysentrum: Mesnadalen	21 (85)	25 %	Bebygd Transformasjon. Krav til regulering.
Strandtorget-området	140	100 %	Kjøpesenter, handel og næring. Regulert. Transformasjon. En stor del av arealet er disponert for kjøpesenter og annen handel.
Vingnes	35 (142)	25 %	Vurderingsområder. Kan realiseres med ny E6.
Bydelssenteret Rosenlund (S2[2])	18 (30)	60 %	Næring/handel i 1. etasjer. Bebygd. Transformasjon med 40 % boligandel. Krav til regulering.
Bydel Nord (K2[2])	40 (158)	25 %	Næring i 1. etasjer. Bebygd. Krever omregulering og transformasjon av bebygde arealer.
Bydel Nord (K3[2])	29	100 %	Handel og næring. Delvis utbygd med handel i store formater. Krever regulering
Bydel Nord (K1[2]) Østsiden av jernbanen	160	100 %	Næring og areal- og transportkrevende handel. Regulert. Krever omregulering og transformasjon av bebygde arealer.
Bydel Nord (K1) Vestsiden av jernbanen/Sannom	- (209)	100 %	Utnytta – lite potensiale. Regulert.
Stampesletta	47	100 %	Ubebygd. Uregulert.
Camping nord	49	100 %	Bebygd. Krever omregulering.
SUM	**607**		

Tabell 1: Oversikt over områder for næring og handel innenfor Byplanen

[2] Se temakart næring og handelsområder Byplanen (kap. 4.2)

Temakart: Fortettingsanalyse (viser områder for fortetting og potensiale)

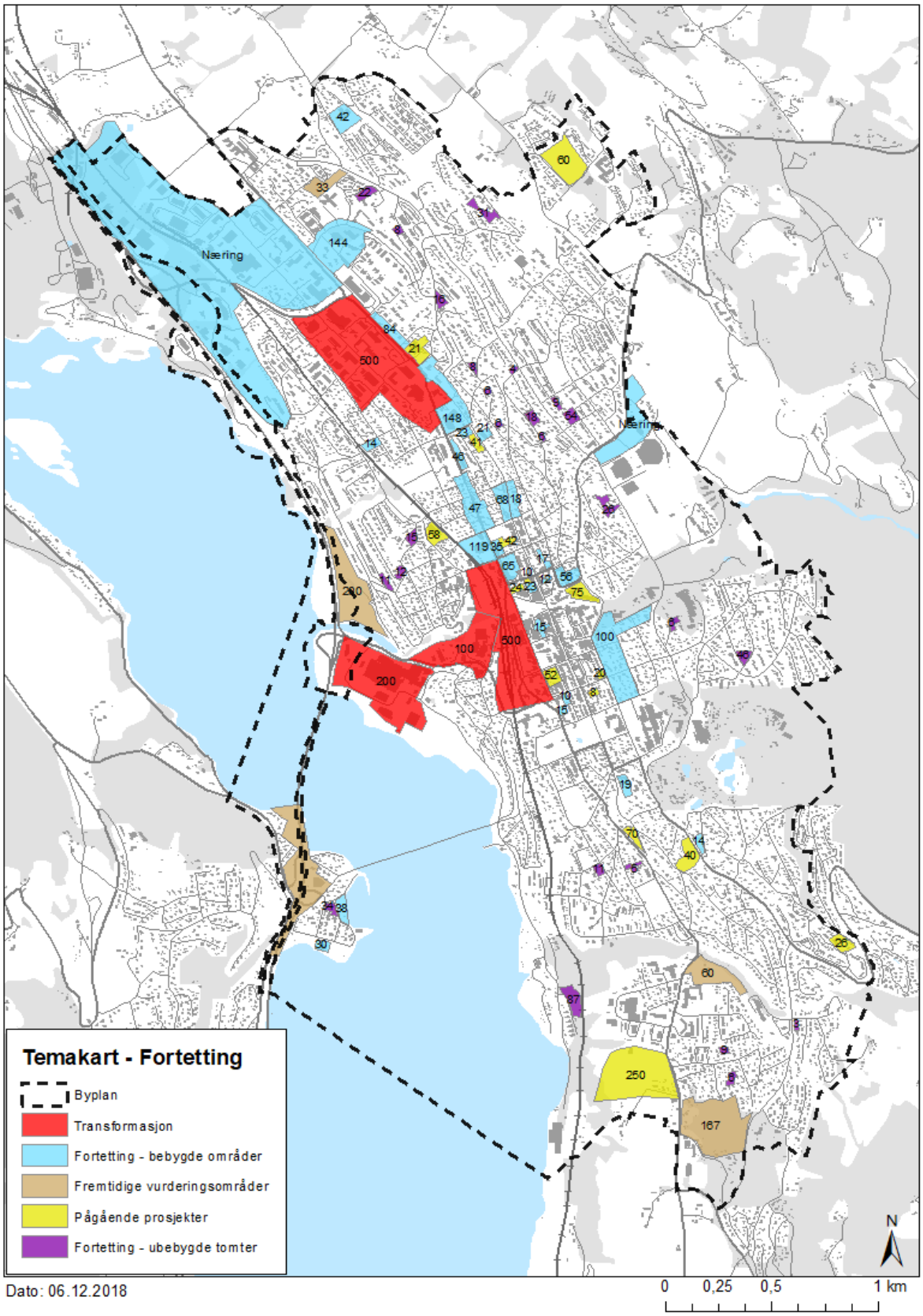

3.1.4 Plangrep

Planens hovedgrep er fortetting og transformasjon ved byvekst innenfra. Et slikt plangrep er i tråd med nasjonale og regionale forventninger til planarbeidet og med mål og strategier nedfelt i Byutvikling 2044. Byveksten skal skje i «Lillehammer – skala» og med høy kvalitet i det bygde miljøet. Planen definerer hva som er riktig fortetting for byen og fastsetter en «Lillehammer-skala».

Det er satt fokus på følgende temaer som bygger opp under hovedplangrepet: Byen som boligområde, byen som handels- og næringsby, bygningsvern og kulturmiljøer, estetikk og arkitektur, byrommene og byromsveven, bytrafikk og parkering.

Plangrepene skal sørge for at Lillehammer framstår som en urban, attraktiv og bærekraftig by for bolig- og arbeidsplassutvikling. Prinsippene er:

1. Byvekst innenfra med fortetting i Lillehammer-skala og høy kvalitet i det bygde miljøet
2. Byvekst innenfra med transformasjon – områder som krever en helhetlig planlegging og en langsiktig prosess med byomforming/byfornying
3. Byvekst med fokus på flerkjernestrukturen – utvikling i sentrum og bydelene.
4. Handel, service og tjenesteyting til sentrumskjernene – lokalisering av handels- og næringsarealer
5. På veg mot klimanøytral utvikling
6. Framtidsretta løsninger for bytrafikk og parkering.

Byvekst innenfra – fortetting i «Lillehammer-skala»

Fortetting i «Lillehammer-skala» betyr at utbyggingsprosjekter skal tilpasses eksisterende strukturer og forsterke Lillehammers identitet. Identitet skal være lesbar som byens struktur og byens form. I Byplanen av 2006 var følgende trukket fram som byens identitet. Dette videreføres:

> *«Småbypreget, nærheten til naturen, byen i det grønne og det grønne i byen, den karakteristiske trehusbebyggelsen, et levende bysentrum».*

Den verna trehusbebyggelsen langs gågata er en viktig del av byens identitet og egenart. Kultur, litteratur og kunst er også en viktig del av Lillehammers identitet. Lillehammer er også en idretts- og arrangements-by, med sterk identitet knyttet til dette. Planens intensjon er å framheve byens egenart og styrke som kultur- idretts- og arrangementsby. Lillehammers historiske bysentrum skal bevares og styrkes. Byplanens rammer og føringer skal bidra til et attraktivt og levende sentrum.

Hovedprinsippet er at byen skal vokse innenfra. Byvekst innenfra skal være et førende prinsipp for både bolig-, handel, service- og tjenesteyting samt næringsetablering. Det skilles mellom næringsfunksjoner som kan tilpasses i sentrale byområder og næring som er utfordrende å samlokalisere med sentrumsfunksjoner og som bør lokaliseres utenfor. Ny handels- og næringsvirksomhet som etableres innenfor Byplanen må innpasses i bystrukturen og forholde seg til rammer og føringer gitt i mulighetsstudier.

Planen definerer hva som er riktig fortetting for byen og fastsetter en Lillehammer-skala. Grunnlaget er inndeling i ulike områdetyper. Områdetypen beskriver hovedtrekkene i bebyggelsesstrukturen med karaktertrekk som byggeskikk, skala, arkitektur, høyde og volum. Strøkets karakter blir

bestemmende for utnyttingsgrad, fortetting og byfornyelse. Det er rom for høyere utnytting for arealer som inngår i transformasjonsområder (gjennomføringssoner).

Transformasjonsområder – flerfunksjonalitet og høy arealutnytting

Transformasjonsområder er områder som krever en helhetlig planlegging og en langsiktig prosess med byomforming/byfornying. Transformasjonsområdene utvikles til kompakte, tette og urbane strukturer med blanda funksjoner og høy arealutnytting.

Transformasjonsområdene avsettes i Byplanen med hensynssoner; Gjennomføringssoner. Dette gjelder:

- Aksen Lilletorget - Strandtorget
- Bydel Nord

Bydel Nord inndeles i delområder. Innenfor hvert delområde stilles det krav om felles plan i form av områdereguleringer og/eller detaljreguleringer. Aksen Lilletorget - Strandtorget skal gjennomgå en mulighetsstudie før områdereguleringer.

Aksen Lilletorget – Strandtorget

Her er det igangsatt en mulighetsstudie.

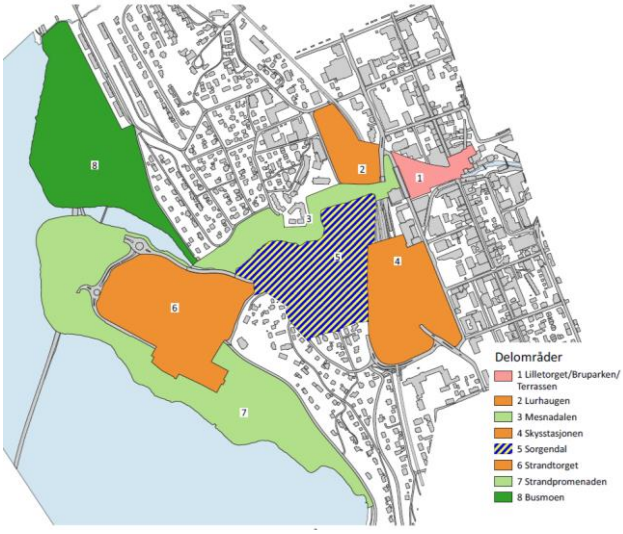

Delområde 1: Lilletorget/Bruparken/Terrassen

Lilletorget opparbeides som bytorg. Bruparken har potensiale til å bli et viktig parkområde. Terrassen tilrettelegges for å bli et attraktiv flerfunksjonelt samlingssted/byrom med aktivitet. Områdene vil ha en viktig funksjon for beboere og allmennhet ved fortetting i tilgrensende områder.

Delområde 2: Lurhaugen

Området er en del av sentrum, og skal ha høy utnyttingsgrad, med byggehøyder 4-6 etasjer. Høyere punkthus kan vurderes. Etablert rutenettstruktur som i sentrumskvartalene videreføres. Sosial infrastruktur blir viktig. Næring bør bestå av publikumsrettet og/eller arbeidsplassintensiv virksomhet.

Delområde 3: Mesnadalen

Mesnadalen bevares som en grønn streng, men samtidig utvikles på en slik måte at den skal knytte byen og strandsona tettere sammen. Området sikres som grønnstruktur, og tilrettelegges for leke- og friluftsaktivitet.

Delområde 4: Skysstasjonen

Området utvikles til å bli et sterkt kollektivknutepunkt med fortetting og kombinasjon kontor, forretning og bolig. Funksjoner knytta til dette skal lokaliseres i dette området. Her skal det bli tett og urbant med stort innslag av boliger og arbeidsintensive virksomheter (kontor). Området er en del av sentrum og skal ha høy utnyttingsgrad med byggehøyder 4-6 etasjer. Etablert rutenettstruktur som i sentrumskvartalene videreføres. Næring bør bestå av publikumsrettet og/eller arbeidsplassintensiv virksomhet.

Delområde 5: Sorgendal

Området gis sentrums- og eksisterende boligformål. Tilrettelegges for middels utnytting, med byggehøyder på 2-4 etasjer. Sikring av gang- og sykkel-akser mellom Strandtorget og Lilletorget er sentralt.

Delområde 6: Strandtorget

Strandtorget-området skal gis mulighet for opprustning og utvikling som en regional motor for attraktiv handel. Strandsona skal ikke bygges ytterligere ned, men bevares. Området tilrettelegges for blandet formål med kjøpesenter, næring og boliger, høy utnyttingsgrad med byggehøyder 4-5 etasjer. Høyere punkthus kan vurderes. Næring bør bestå av publikumsrettet og/eller arbeidsplassintensiv næring. Sikring av gang- og sykkelakser mellom Strandtorget og Lilletorget.

Delområde 7: Strandpromenaden - Standsoneområdet

Strandsone-området defineres som grønnstruktur og forbeholdes frilufts- og rekreasjonsformål.

Delområde 8: Nedre Busmoen – Strandsoneområdet

Alternativ 1:

Hele strandsone-området defineres som grønnstruktur og forbeholdes frilufts- og rekreasjonsformål.

Alternativ 2:

Blandet formål med handel, kontor, næring og boliger. Området gis høy utnyttingsgrad, med byggehøyder 4-5 etasjer. Høyere punkthus kan vurderes. Næring bør bestå av publikumsrettet og/eller arbeidsplassintensiv virksomhet. Sikring av gang- og sykkelakser mellom Strandtorget og Lilletorget. Ytre strandsone bevares.

Bydel Nord – en urban og flerfunksjonell bydel

Bydel Nord skal utvikles til å bli en framtidig urban, flerfunksjonell og klimanøytral bydel. For Bydel Nord er intensjonen høy arealutnyttelse samtidig med høy bokvalitet. Bydelen skal ha klimanøytral/nullutslipp transformasjon – «Nord mot null» som profil. Området bør utvikles med varierte boligtyper som kjedehus, rekkehus og blokkbebyggelse særlig tilrettelagt for barnefamilier. Alle boligprosjekter bør ha god tilgjengelighet til grønnstruktur og i prosjekteringen bør det sørges for byrom med høy kvalitet. Mulighetsstudie «Byutvikling Nord» fra 2014 og «Nord mot null» fra 2017 gir føringer for utvikling av bydelen som skal legges til grunn for reguleringsplan.

Temakart: Gjennomføringssoner transformasjon

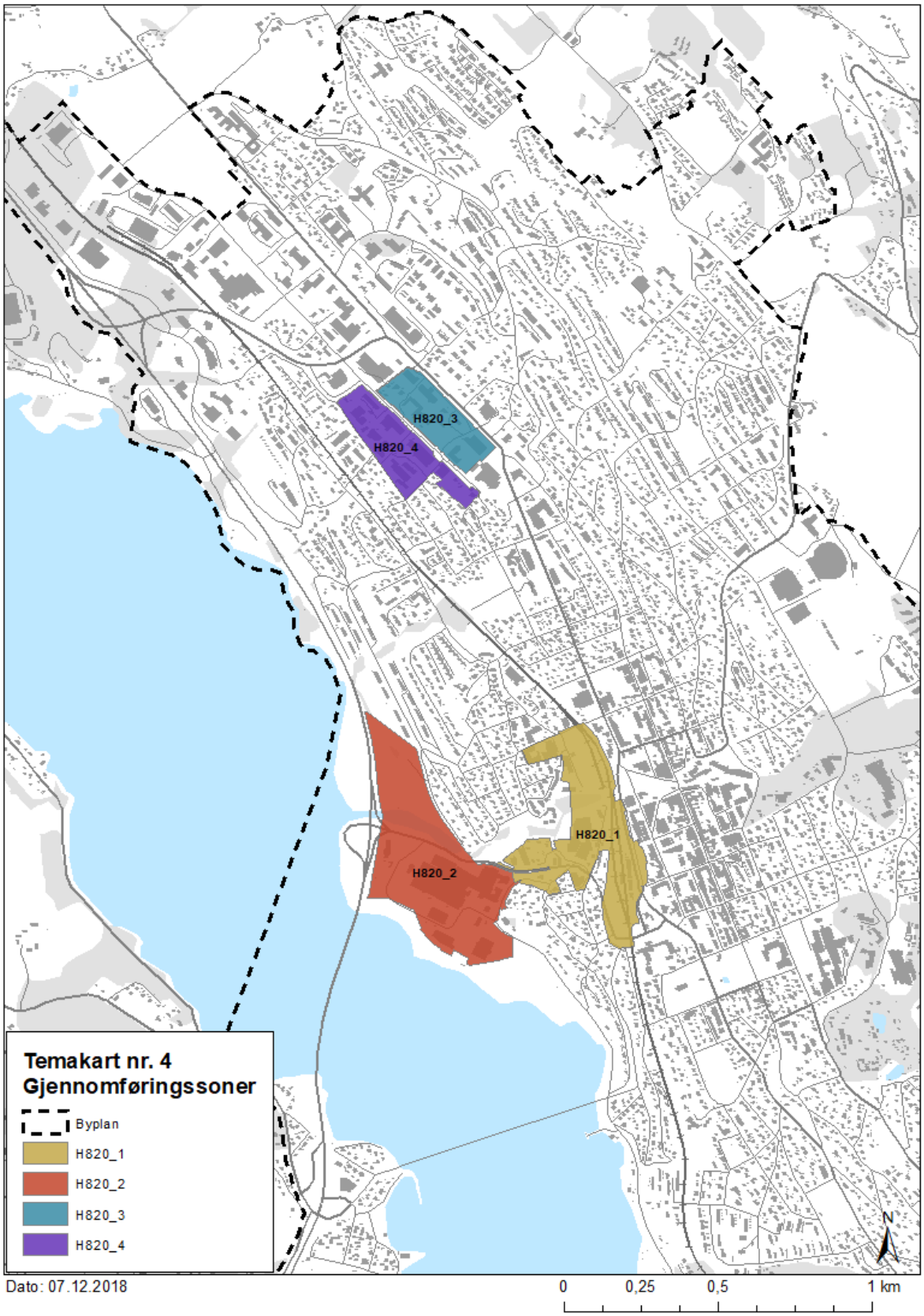

Høy kvalitet i det bygde miljøet

Lillehammer skal ha høy kvalitet i det bygde miljøet. Samtidsarkitekturen skal bidra til helhetlige og attraktive bygningsmiljøer, som legger vekt på å bevare og utvikle trivsels- og bymiljømessige kvaliteter. Byens kulturminner og kulturarv skal ivaretas ved byfornyelse og fortetting med arkitektur som «toner seg inn» i forhold til byens historiske bebyggelse.

Byens bebyggelse og høyder skal ses i forhold til landskapet omkring og landskapssilhuettene. Høyder og volum skal være i «Lillehammer-skala». Ny bebyggelse skal tilpasses strøkets karakter. Strøkets karakter er definert for de enkelte områdetypene. Innenfor områdetypene vil enkelte miljøer være underlagt bevaring. I disse miljøene vil tålegrensen for endringer være bestemmende for utvikling. Det er rom for høyere utnytting for arealer som inngår i transformasjonsområder (gjennomføringssoner).

Ny bebyggelse skal planlegges med sammenhengende byromsforløp der menneskets opplevelse fra gateplan gir premisser for bygningsutformingen. Ny utbygging skal ha god tilknytning til eksisterende og mulig fremtidig bystruktur. Ny bebyggelse kan ha et nåtidig formspråk som samtidig bidrar til et helhetlig bygningsmiljø og ivaretar strøkets karakter.

Flerkjernestrukturen – og bydelene

Sentrum skal betjene hele kommunens befolkning, i tillegg til besøkende fra omlandet og turister. Sentrum skal utvikles med gode møteplasser og byrom, sosiokulturelle tilbud, med en blanding av boliger, handel, arbeidsplasser og aktivitetsmuligheter.

Bydelene skal styrkes som drivkraft og sosiale møtepunkter for befolkningen i nærområdet. Funksjoner som skole, barnehage, dagligvarebutikk, bo- og servicesenter bør lokaliseres slik at det bygger opp under etablert flerkjernestruktur. Utvikling i tråd med flerkjernestrukturen vil kunne bidra til god kollektivdekning. Et bærende prinsipp i flerkjernestrukturen er at flest mulig skal kunne gå og sykle i hverdagen.

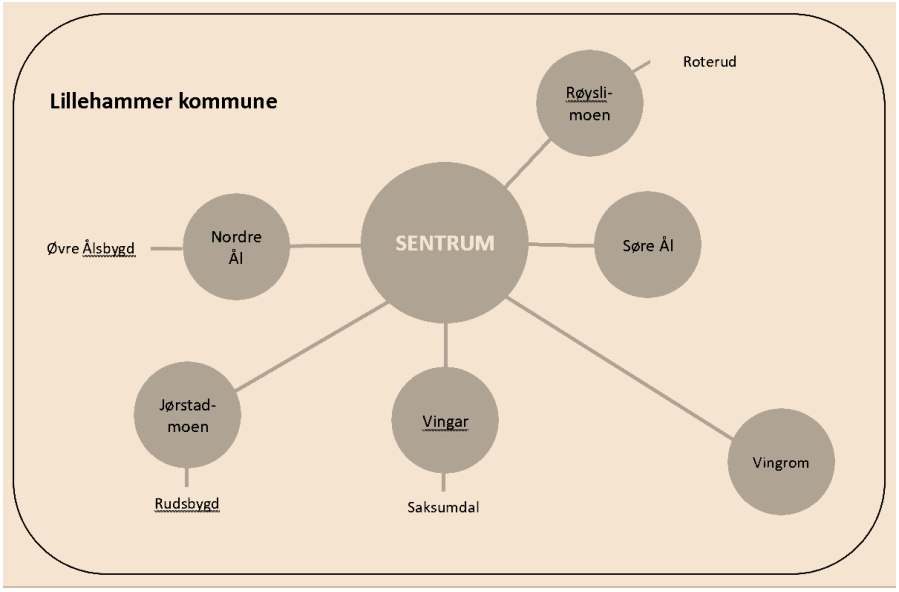

Handel, service og tjenesteyting til sentrumskjernene

Byene med størst vekst har lykkes med å få kunnskapsbedriftene inn i sentrumskjernen. Kompetansearbeidsplasser og andre arbeidsintensive virksomheter skal fortrinnsvis lokaliseres til sentrum, med spesiell vekt på å få slike etableringer med god tilgjengelighet til kollektivknutepunkter. Fordelene med dette er flere; tilgangen på kvalifisert arbeidskraft er større ved kollektivknutepunkt, det reduserer bilavhengigheten for virksomheter med høy andel ansatte, det støtter opp under kollektivtilbudet, tiltrekker mennesker til sentrum og gir økt grunnlag for varehandel i sentrum.

Handel, service, offentlig og privat tjenesteyting skal konsentreres til bykjernen og bydelssentrene. Det er ingen begrensinger på etableringer i sentrum når det gjelder handel. Unntaket er areal- og transportkrevende handel som bør etableres utenfor boligbebyggelsen med lett tilgang til hovedveger. Bydelssentrene er rettet mot innbyggere i lokalområdet, og skal ikke konkurrere med sentrum i handelsetableringer. Likevel skal også disse områdene ha mulighet til å vokse noe.

På veg mot klimanøytral utvikling

Lillehammer har et mål om å bli Norges første klimanøytrale by. I mulighetsstudie for klimanøytral transformasjon av Bydel Nord, «Nord mot Null», er det sett på mulighetene for å nå dette ambisiøse målet. Mulighetsstudiet har overføringsverdi og kan benyttes som kunnskapsgrunnlag for fremtidig klimanøytral planlegging i Lillehammer. Ved å gjøre grep innenfor de store utslippsdrivende sektorene for bydelen kan man nå ambisjonen om klimanøytralitet fra direkte utslipp. Det er også store muligheter til å gjøre store kutt fra indirekte utslipp. Et av de viktigste stegene er allikevel allerede tatt – det er satt ambisiøse målsetninger for den videre utviklingen av Bydel Nord og Lillehammersamfunnet.

Planen gir i bestemmelser og retningslinjer for plan- og byggesaksbehandling for å kunne nå dette målet. Dette innebærer bestemmelser om at bærekraftige bygg, energiløsninger og materialbruk skal redegjøres for og begrunnes gjennom et klimaregnskap for utbyggingsprosjekter over en viss størrelse. Det betyr dokumentasjonskrav slik at klimavennlig valg gjøres i nye utviklingsprosjekter. Nye kommunale bygg skal minimum bygges i passivhusstandard. I transformasjonsområdet Bydel Nord kreves bærekraftige løsninger innen materialvalg og energiløsninger. Valg av løsninger skal begrunnes gjennom et klimaregnskap. Alle nye bygg skal minimum bygges i passivhusstandard.

3.1.5 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Byvekst innenfra Fortetting og transformasjon	**Denne planen** Byvekst innenfra omfatter alle arealformål: Boligbebyggelse, næringsbebyggelse, kombinert formål, offentlig og privat tjenesteyting, sentrumsformål. Bestemmelser til arealformål setter krav til tomteutnyttelse og høyder, utformings- og funksjonskrav. Definisjon av områdetyper med hensynskrav sikrer kvalitet for arkitektur og estetikk.

Eksisterende transformasjonsområder: – Byutvikling Nord (Mulighetsstudie 2014) Nye byutviklingsområder: – Lilletorget/ Skysstasjonen/ Lurhaugen – Mesnadalen/Sorgendal – Strandtorget	Transformasjonsområdene vises med hensynssoner; Gjennomføringssoner for transformasjon. Det er krav til felles plan/ områdereguleringer. Mulighetsstudier skal gi føringer for utvikling i transformasjonsområdene. Byutvikling Nord – Mulighetsstudie 2014 Lilletorget-Strandtorget – Mulighetsstudie 2018 **Andre planer** Regional næringsplan – Oppfølging Lillehammer kommune KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP Helse og omsorg KDP Oppvekst
Høy kvalitet i det bygde miljøet – Fortetting i «Lillehammer-skala» – Områdetyper – strøkets karakter – Arkitektur og estetikk – Byrom og grønnstrukturer	**Denne planen** Høy kvalitet i det bygde miljøet omfatter alle arealformål: Boligbebyggelse, næringsbebyggelse, kombinert formål, offentlig og privat tjenesteyting, sentrumsformål, grønnstruktur. Bestemmelser til arealformål setter krav til tomteutnyttelse og høyder, utformings- og funksjonskrav. Bestemmelser til områdetyper har kvalitetskrav/hensynskrav for arkitektur og estetikk for de ulike områdetypene. I tillegg er det hensynskrav til bevaring av bygninger og kulturmiljøer. Temakart grønnstruktur viser hensynssone for grønnstrukturen. I tillegg er noen byrom avsatt til grønnstrukturformål med **Handlingsprogram 2019-2022** Byrom følges opp med en tiltaksoversikt. Arkitektur og estetikk vil følges opp med en byformings-/arkitekturveileder. **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP Helse og omsorg KDP Oppvekst
Flerkjernestrukturen og bydelene: – Bysentrum – Vingnes – Rosenlund – Søre-Ål	**Denne planen** Bysentrum og bydelssentrene er avsatt til sentrumsformål. Omfatter alle formål unntatt areal- og transportkrevende handel. Begrensinger på detaljvarehandelen i bydelssentrene.
Handel, service og tjenesteyting til sentrumskjernene – Næring- og handelslokalisering	**Denne planen** Handel, service og tjenesteyting i sentrumskjernene kan skje innenfor definerte sentrumsformål. Plankartet viser sentrumsavgrensingene. Utformings- og funksjonskrav er definert til arealformålet. **Andre planer** Regional næringsplan – Oppfølging Lillehammer kommune
Klimanøytral utvikling	**Denne planen** Generelle bestemmelser og retningslinjer **Handlingsprogram 2019-2022** Områdereguleringer i transformasjonsområdene **Andre planer** Område- /detaljregulering

4. Planens fokusområder

4.1 Byen som boligområde

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Bebyggelsesstruktur – sikre fremtidig kvalitet og egenart
  - definisjon av områdetyper
- ✓ Lekeplasser og uteopphold
- ✓ Byrom – aktivitets- og lekeplasser i sentrum
- ✓ Barn og unge
- ✓ Sosiokulturell infrastruktur
- ✓ Byens friluftsområder

4.1.1 Mål

I 2030 er Lillehammer en attraktiv boligby som fremmer folkehelse og livskvalitet

«EN BY Å HØRE TIL I og BO GODT I»

Bystein nr. 4

4.1.2 Utfordringer og muligheter

Flerkjernestruktur-strategien

- Skape økt boligetablering i sentrum og bydelssentrene og samtidig opprettholde et variert og attraktivt boligtilbud i gode bomiljøer
- Trafikksikkerhet – og økte muligheter for gang og sykkel
- Nærhet til daglige gjøremål, skole/barnehage, bo- og aktivitetssentre

Boliger i bykjernen

- Sikre nok areal for sentrale og attraktive boliger
- Få til en boligfortetting med kvalitet
- Videreutvikle og fornye byens rom og gater i takt med boligfortetting

Boligområder utenfor bykjernen- bebygde områder

- Sikre at fortetting ikke forringer kvalitet og struktur i dagens boligbebyggelse

Bydelssentra

- Sikre attraktive og funksjonelle boliger

Boliger i transformasjonsområder

- Planlegge og tilrettelegge for et langsiktig tidsperspektiv når transformasjonsprosessene tar tid
- Kombinasjonen bolig og næring

Bytrafikk og gatebruk

- Fortetting og økt boligbygging i sentrum vil sannsynlig øke trafikkveksten og presset på veger som i dag allerede er belastet, Bankenkryssene og Mesnadalsarmen.

4.1.3 Kunnskapsgrunnlag

En kartlegging av bebyggelsesstrukturen er grunnlaget for å definere kvalitet i ulike bomiljøer. Det er derfor gjennomført en bebyggelsesstrukturanalyse som kartfester ulike områdetyper. Gode og attraktive boligmiljøer er avhengig av flere kvaliteter. Disse belyses gjennom en barnetråkk-registrering, en friluftsområdekartlegging og en analyse av den sosiokulturelle infrastrukturen. Videre vil byroms- og kulturmiljøanalysen, samt handels- og næringsanalysen underbygge de strategiske virkemidlene for å skape attraktive bomiljøer.

4.1.4 Plangrep

Størstedelen av boligveksten i planperioden (2019-2022 (2030)) skal tas gjennom fortetting og transformasjon. Dette betyr at det må legges til rette for ca. 1000 boenheter i planperioden fram til 2030 innenfor byplanens grenser (jfr. Kommuneplanens arealdel 2019-2022 (2030)).

Plangrepet handler om hva vi gjør i planen for å nå målet om å fremme folkehelse, bo- og livskvalitet.

Boligbebyggelse i Byplanen vil i hovedsak skje gjennom fortetting og transformasjon av bebygde tomter – omforming av eksisterende strukturer og endring av funksjoner.

Boligutvikling i sentrum betyr:
- Høy kvalitet i bomiljøene – betyr også attraktive uteoppholdsarealer
- Varierte bomiljøer og botilbud (boligtyper) – boligtilbud til alle

Boligutvikling i transformasjonsområder betyr:
- Urban og tett kvartalsstruktur med byrom og sammenhengende grønnstruktur
- Høy utnyttingsgrad – leilighetsbygg
- Universell utforming av både nye og eksisterende bygg, anlegg, uteområder og fellesarealer

Boliger i bydelssentrene betyr:
- Bomuligheter for eldre / bo- og servicesenter
- Arbeidsplasser, service og tjenester skal tilrettelegges nær bostedet
- Nærhet til skole og barnehage
- Nærhet til dagligvare, service/tjenester

Bebyggelsesstruktur – sikre fremtidig kvalitet og særpreg

Ny boligbebyggelse skal forholde seg til byens skala og området/strøkets karakter. Det er foretatt en analyse av bebyggelsesstrukturen innenfor planområdet. Hensikten er å definere kvaliteter og egenart for de ulike områder. Områdetypene er gjort rettskraftige i form av bestemmelsesområde på plankartet. Til dette er det tilknyttet et illustrasjonskart som viser områdetypene geografisk.

Områdetyper – beskriver strøkets karakter

Områdetypene er definert ut fra en overordnet kategorisering etter bebyggelsesstruktur. Planen beskriver 5 hovedtyper. Områdetypene er;

1. Bygårdsbebyggelse (kvartalsstrukturen i rutenettet)
2. Småhusbebyggelse i kvartaler (villabebyggelsen rundt sentrum)
3. Småhusbebyggelse i felt
4. Blokkbebyggelse
5. Gårdstun

Områdene beskrives med bebyggelsesstruktur og typiske karaktertrekk. Ny bebyggelse skal prinsipielt tilpasses strøkets karakter i byggeskikk, skala, arkitektur, høyde og volum. Bestemmelser og retningslinjer til hver av områdetypene skal sikre tilpasning, kvalitet og særpreg.

Fokusområdene; estetikk og arkitektur og bygningsvern og kulturmiljøer er en ytterligere presisering av føringer gitt under områdetyper. Det er satt kvalitetskrav til arkitektur og estetikk og hensynskrav til bygningsvern og kulturmiljøer i planbestemmelser og retningslinjer.

Illustrasjonskart: Bestemmelsesområde Områdetyper

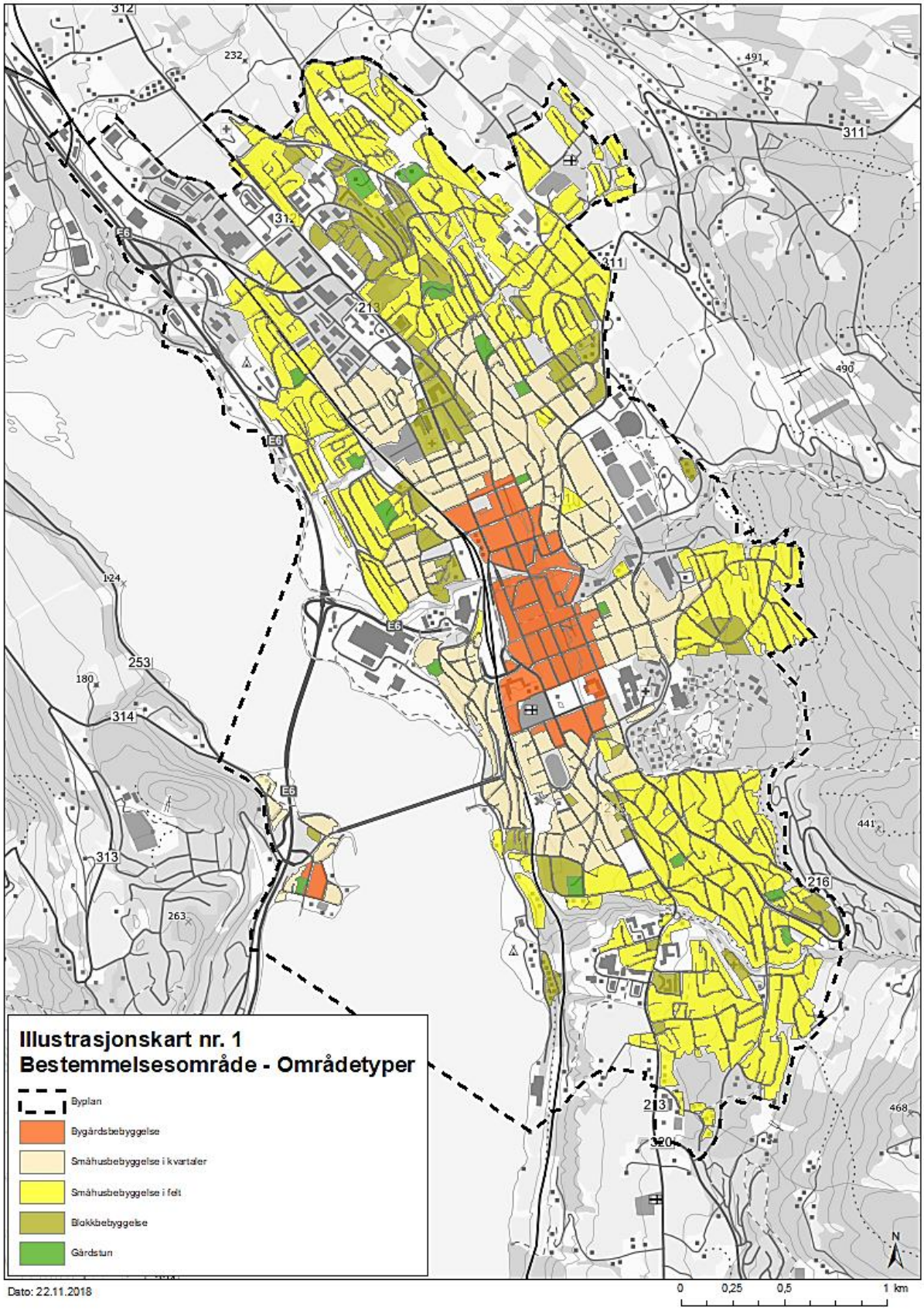

Flyfoto over Lillehammer sentrum med de to parallelle gatene Storgata øverst og Kirkegata nedenfor. Til venstre i bildet ligger Nordre Park. I midten av bildet skjærer Mesnaelva seg gjennom bystrukturen. Nederst i bildet går jernbanelinja. Til høyre i bildet ligger Søndre Park og kirken med kirkegård. Dette området var tiltenkt rollen som sentrumsområde i Buchholz' byplan. Foto: www.seeiendom.no.

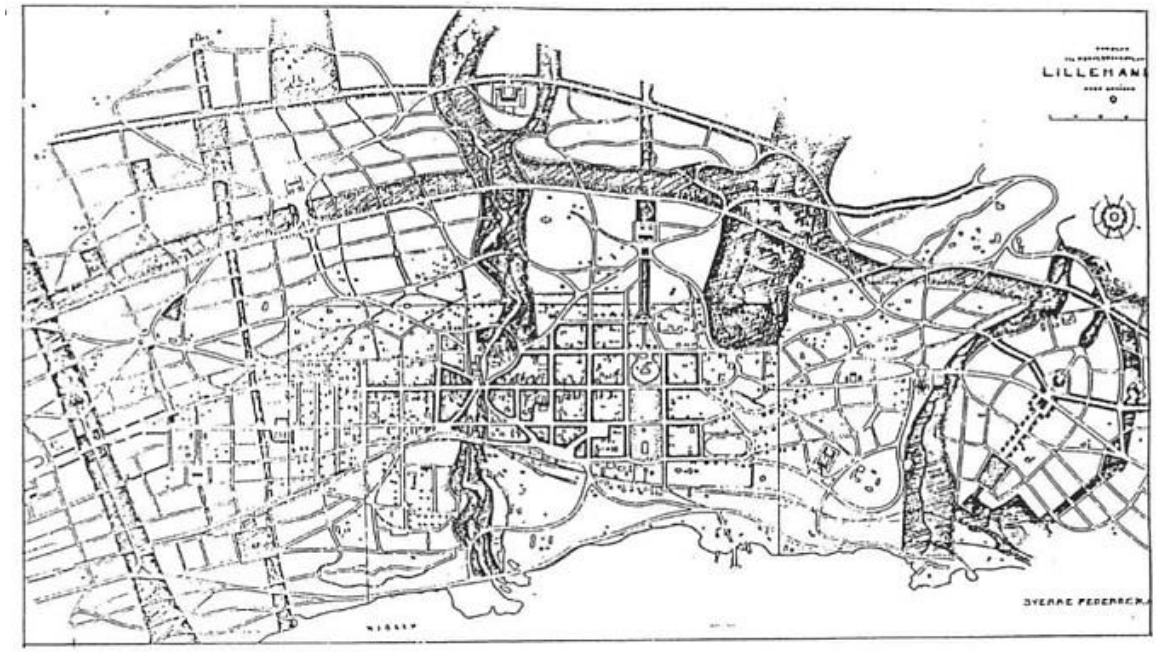

Sverre Pedersens plan. Terrengtilpasningen videreføres i Lillehammers planarbeid utover 1920-30-tallet. Villaområdene rundt bykjernen ble bygd ut, tilpasset terrenget langs nye trafikklinjer og boliggater.

Lekeplasser og uteopphold

Det er gjennomført kartlegging av områdelekeplasser innenfor planen. Denne viser eksisterende plasser og hvor det er behov for nye. Det er i bydel nord og i søre Ål - Hage avdekket mangelfull dekning av områdelekeplasser. Krav til områdelekeplasser framkommer av generelle planbestemmelser. I mulighetsstudiet for Bydel Nord vises til at det må legges til rette for en områdelekeplass innenfor transformasjonsområdet. I pågående regulering for Hagefeltet i søre Ål legges det inn en områdelekeplass. Det kan kreves opprustning av eksisterende leke – og uteoppholdsarealer ved utbyggingsprosjekter gjennom utbyggingsavtaler.

Temakart:Lekeplasser og byrom i sentrum

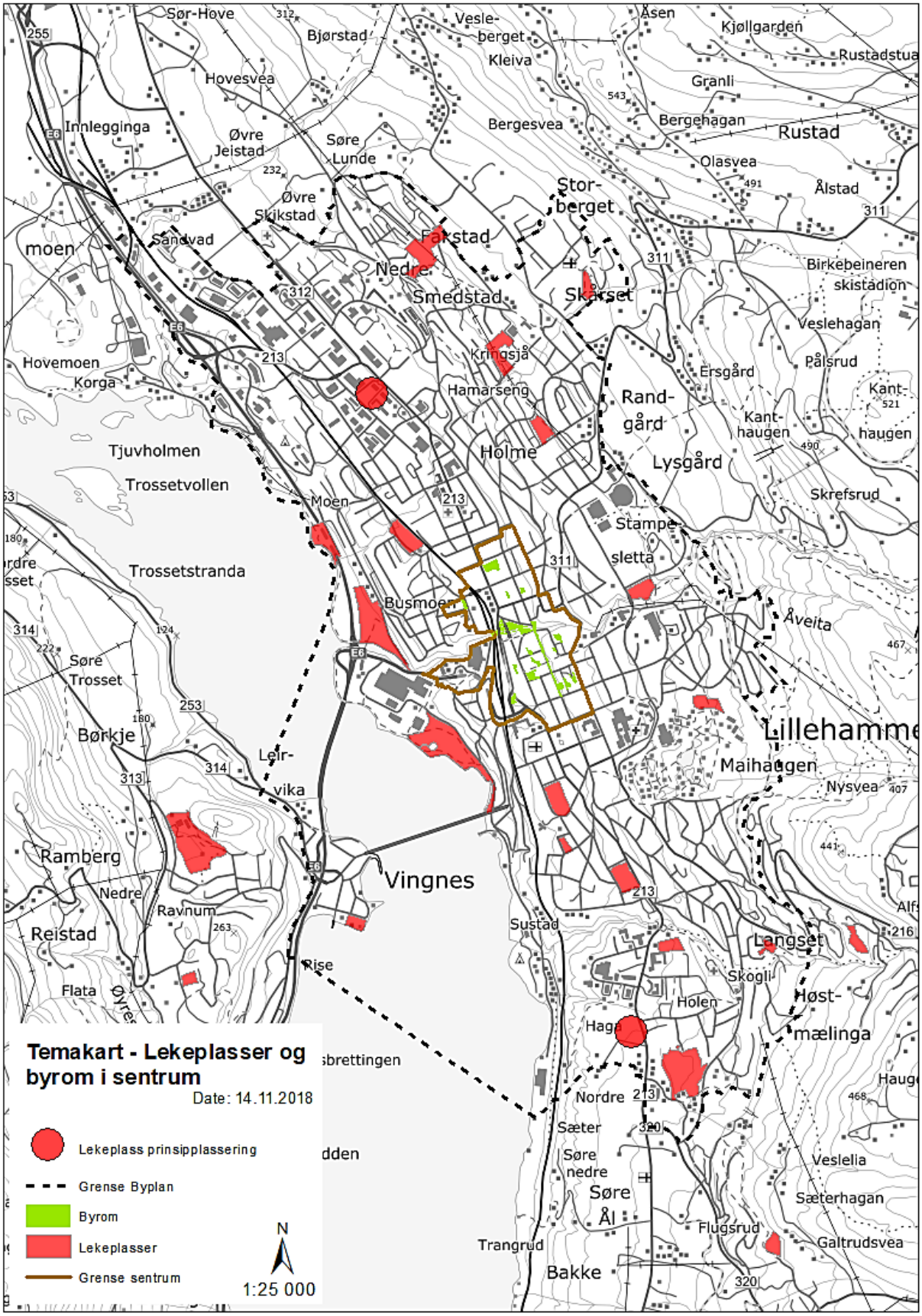

Byrom – aktivitets- og lekeplasser i sentrum

Attraktive boliger i sentrum betyr også at sentrum også skal være et sted for lek, aktivitet og opplevelse. Det er gjennomført kartlegging av eksisterende og nye plasser og byrom innenfor sentrumsområdet som er egnet for lek og opphold. Disse arealene har størrelseskrav tilsvarende en kvartalslekeplass eller mindre. De vil være en del av byromsveven og ha ulik funksjon. Byrom som skal benyttes til leke – og uteoppholdsareal i utbyggingsprosjekter kan kreves opprustet gjennom utbyggingsavtaler. I planen er noen av områdene avsatt med arealformål grønnstruktur. Disse er sikret mot annen arealbruk.

Temakart: Byrom - Aktivitets- og lekeplasser i sentrum

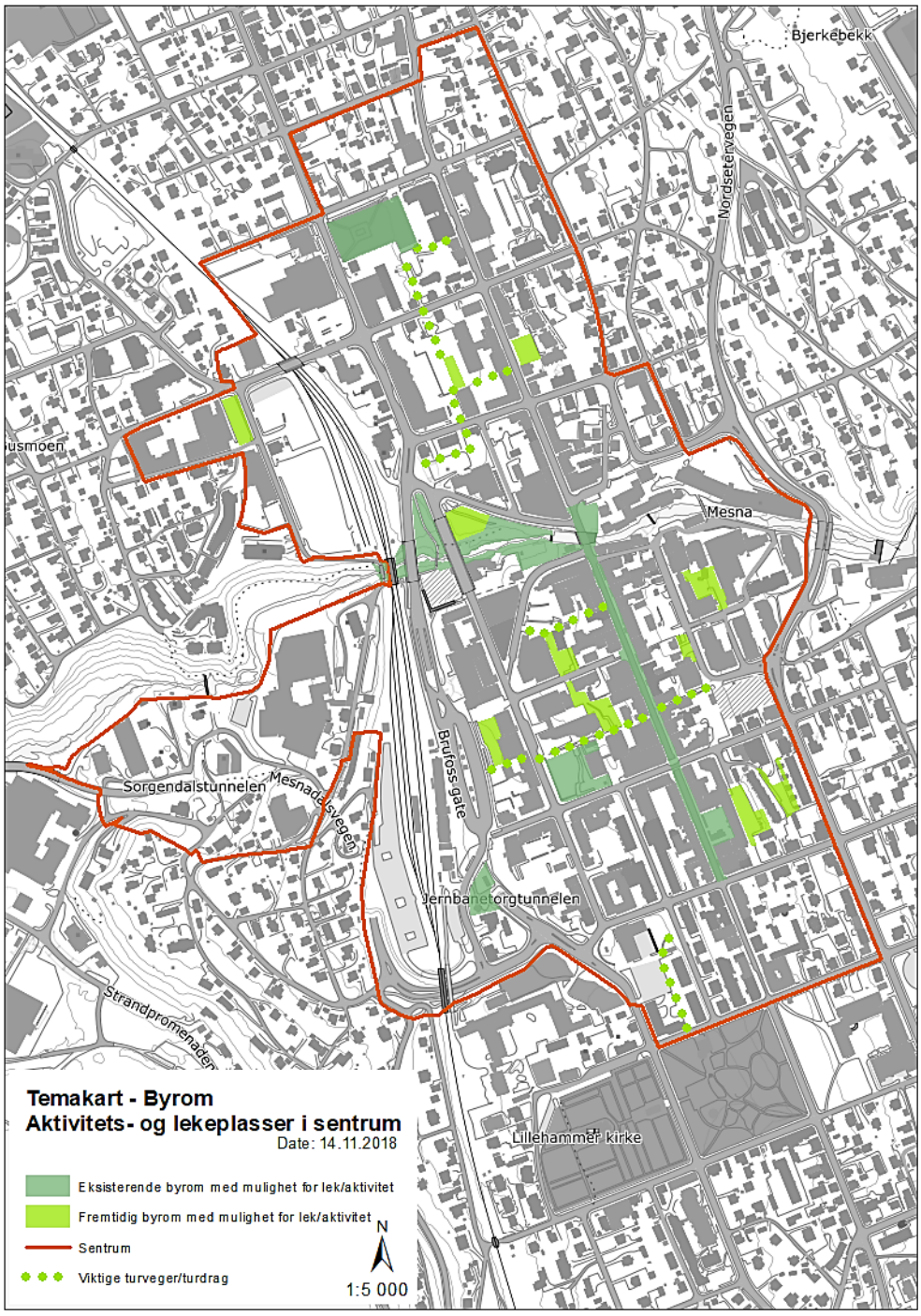

Barn og unge i fokus - «Barnetråkk»

Det er gjennomført et prosjekt kalt Barnetråkk for alle barne- og ungdomsskoler i Lillehammer. Dette arbeidet har til hensikt å sette fokus på sentrale ute- oppholdsarealer for barn og unge og hvilke gangforbindelser de bruker.

Fokus på barn og unge er med på å tilrettelegge gode boområder for alle både i sentrum og bydelene. Trivsel for barn og unge innebærer ofte tiltak som er positivt for hele befolkningen. Det betyr bedre folkehelse, mer liv både i bysentrum og bydelssentrene, bedre tilrettelagte uteområder og bedre infrastruktur for gående og syklende. Gode boområder med nærhet til barnehage og skole er for mange et viktig kriterium for valg av bosted, og vil bidra til å gjøre Lillehammer kommune til en attraktiv bokommune.

Plangrepet her er derfor å legge til rette for:

- Høy kvalitet i bomiljøene – betyr også attraktive uteoppholdsarealer
- Nærhet til skole og barnehage gjennom flerkjernestruktur-strategien
- Trygge skoleveger gjennom krav til utbygging i fortettings- og transformasjonsområder
- Byromssatsning, som skal gi byen flere attraktive områder for lek, aktivitet og uteopphold.

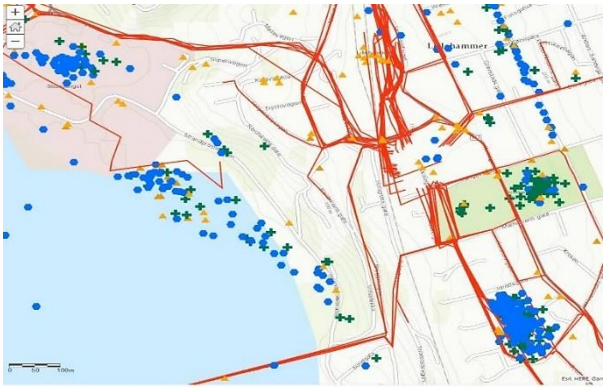

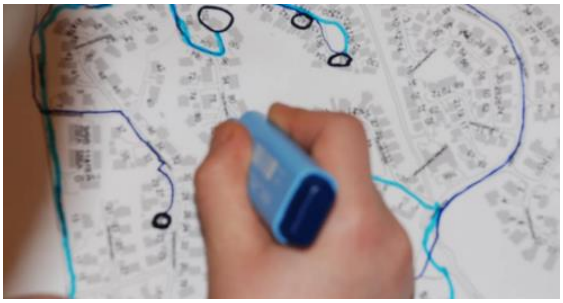

Fra Barnetråkk-registreringen – Hammartun

Sosiokulturell infrastruktur

I planarbeidet er det gjennomført en analyse av den sosiokulturelle infrastrukturen innenfor planområdet. Analysen kartlegger elementer som gjør byen attraktiv, kvaliteter som bidrar bolyst, sosiale møteplasser, mål- og interessepunkter. Analysen omfatter en registrering av institusjoner for allmennyttig formål og områder av sosial og kulturell betydning, herunder; skoler, barnehager, bo- og servicesenter, kirker og gravlunder, kino, bibliotek og sykehus. Det er utarbeidet temakart som viser disse funksjonene. Analysen har til hensikt å vise om det finnes områder som har lav dekning av slike funksjoner, og om det er et framtidig behov for å forsterke den sosiale-/kulturelle infrastrukturen i noen byområder.

Analysen avdekker manglende sosiokulturelle tilbud i bydel nord. Transformasjon av næringsarealene i nord i tråd med føringer gitt i mulighetsstudiet vil gi grunnlag for etablering av slike tilbud. En styrket flerkjernestruktur vil bidra til etablering av sosiokulturelle tilbud i bydelssentrene. Det er lagt til rette for etablering av sosiale boliger gjennom generelle bestemmelser.

Temakart: Sosiokulturell infrastruktur

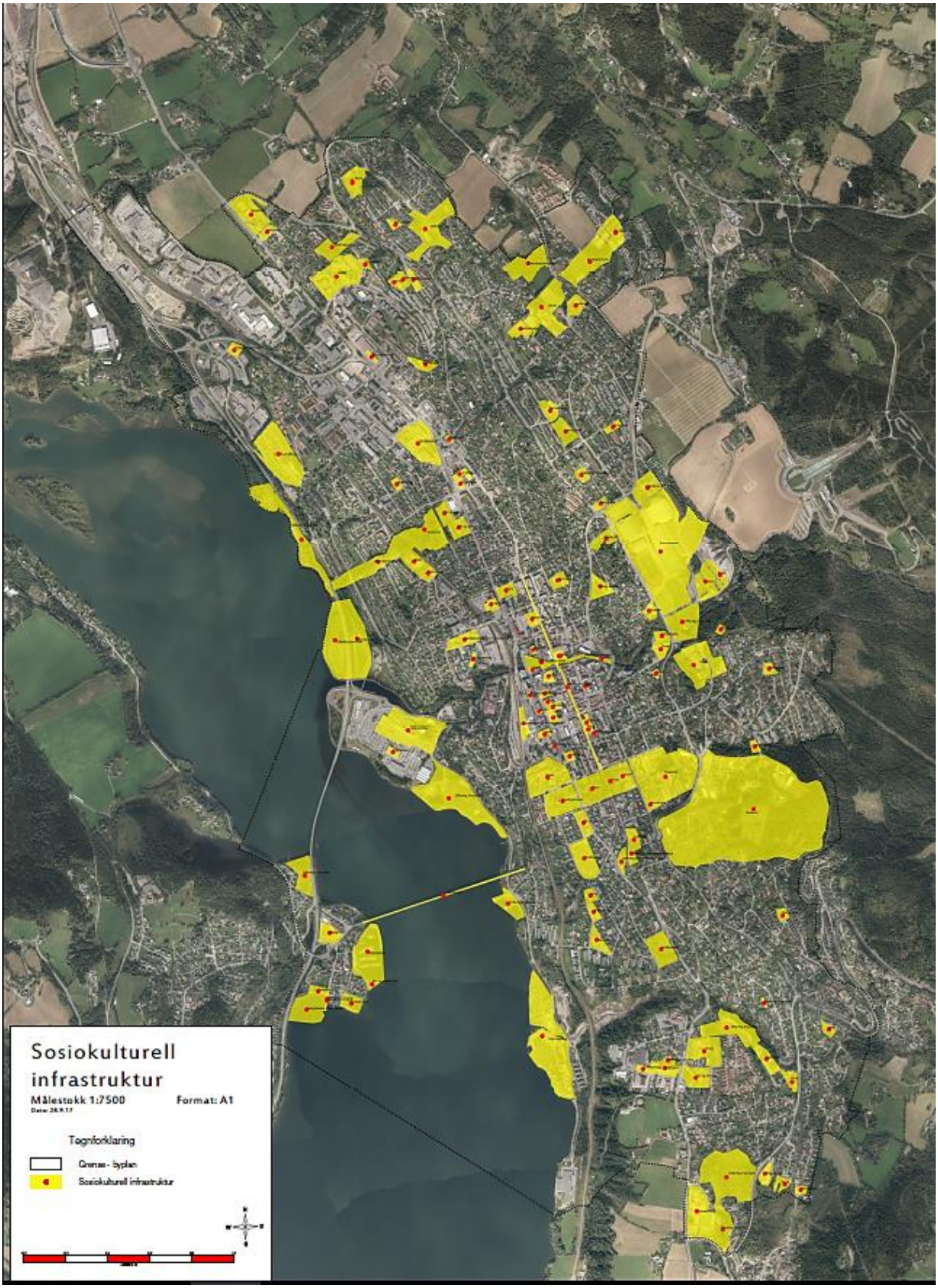

4.1.5 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Bebyggelsesstruktur **Definerte områdetyper** – Kvalitet og særpreg – Strøkets karakter – Variert boligsammensetning **Variert boligsammensetning**	**Denne planen** Boligutvikling er knyttet til følgende arealformål: Boligbebyggelse, kombinerte boligformål, sentrumsformål. Bestemmelser til arealformål viser hvilke krav som knyttes til tomteutnyttelse og høyder, utforming og funksjon. De ulike områdetypene er definert som bestemmelsesområder med tilhørende juridisk temakart. Bestemmelser til områdetypene handler om: - tilpasning til strøkets karakter, - tomteutnyttelse og høyder, - kvalitetskrav for arkitektur og estetikk Det er lagt til rette for en variert boligsammensetning gjennom hensynskrav/kvalitetskrav til områdetypene.
Lekeplasser og uteopphold – Lek, aktivitet og opplevelse – Nærhet og kvalitet på uteoppholdsarealer	**Denne planen** Generelle planbestemmelser om uteoppholdsareal og lekeplasser; krav til størrelse, lokalisering og kvalitet. Temakart for områdeplasser viser lokalisering av disse, og hvor det er behov for å etablere nye. Bestemmelse om utbyggingsavtale og rekkefølgekrav kan brukes for å etablere nye og ruste opp etablerte plasser. **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP Helse og omsorg KDP Oppvekst
Byrom – Aktivitets- og lekeplasser i sentrum	**Denne planen** Temakart grønnstruktur viser hensynssone for grønnstrukturen. I tillegg er noen byrom avsatt med formål grønnstruktur. Disse er det bestemmelser til. Bestemmelse om at utbyggingsavtale og rekkefølgekrav kan brukes for å etablere nye og ruste opp etablerte plasser. **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP Helse og omsorg KDP Oppvekst
Barn og unge	**Denne planen** – Høy kvalitet i bomiljøene – betyr også attraktive uteoppholdsarealer – Nærhet til skole og barnehage gjennom flerkjernestruktur-strategien – Trygge skoleveger gjennom krav til utbygging i fortettings- og transformasjonsområder – Byromssatsningen **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP Oppvekst
Byens friluftsområder	**Denne planen** Friluftsområdekartlegging og Byromsanalyse er fulgt opp slik: Formål grønnstruktur og LNFR[3]. Hensynssoner med retningslinjer for grønnstruktur, landskap, naturmiljø

[3] LNFR: Landbruk, natur, friluftsliv, reindrift

	Kommuneplanens arealdel **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse
Sosiokulturell infrastruktur	**Denne planen** Sosiokulturell analyse: - Lagt til rette for etablering av sosiale boliger gjennom generelle bestemmelser. - I bydelssentrene gjennom sentrumsformålet og bestemmelser og retningslinjer til dette formålet. - Skoler/barnehager og omsorgsboliger til transformasjonsområdene i Bydel Nord **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP Helse og omsorg KDP Oppvekst

Fra Byromsanalysen

4.2 Byen som handels- og næringsby

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Lokalisering av handel og næring
  - ABC-prinsippet «rett virksomhet på rett sted» - hva betyr det i planen
  - Styring av varehandelen
  - Kombinerte områder for handel og næring
- ✓ Et levende og attraktivt sentrum
  - Transformasjon i sentrum
  - Arbeidsplasstilbud i byen
  - Kulturbasert næringsutvikling
- ✓ Bydelssentrene – handel, service og møteplasser
  - Nærtilbud og dagligvarehandel

4.2.1 Mål

I 2030 er Lillehammer:

en livlig handelsby med et mangfoldig tilbud innen handel, service og tjenester

den mest attraktive Mjøsbyen innen arrangementer, idrett- og kulturopplevelser - et samlingssted lokalt, regionalt og nasjonalt

den mest attraktive Mjøsbyen innen reiseliv og turisme

by den mest attraktive Mjøsbyen innen nye næringer – kunst, kultur, film, media og reiseliv

«EN ATTRAKTIV OG LEVENDE BY»

Bystein nr. 7

4.2.2 Utfordringer og muligheter

Handel og bytilpasset næringsliv bør etableres og gis vekstmuligheter i gågata og bykjernen. Utfordringen ligger i å finne balansen i detaljvarehandelen mellom bykjernen, bydelssentrene og Strandtorget kjøpesenter. Hva tåles av handelsetableringer utenfor sentrum, før det går på bekostning av sentrumshandelen.

Handels- og næringslokalisering skal skje etter ABC-prinsippet «rett virksomhet på rett sted». Områdene klassifiseres som A-, B- eller C-områder etter tilgjengelighet med kollektiv, sykkel, bil og nærhet til boligområder. Bedrifter som skal lokaliseres i A-områder er kontorbedrifter som har mange ansatte og/eller besøkende, samt besøksintensive tjenester som detaljhandel, sykehus og rådhus.

Typiske bedrifter i B-områder er bedrifter som krever god tilgang til hovedvegnettet som transportbedrifter, lagerhaller, bygg- og anleggsvirksomheter. Typiske bedrifter i C-områder ligger på god avstand fra tettstedene. Dette vil for eksempel være industrivirksomhet som er støy- og støvproduserende, logistikk- og transportvirksomhet som er areal- og transportkrevende.

Et hovedgrep innenfor handel, næring og arbeidsplasser har vært å se på måter å vitalisere og videreutvikle eksisterende avsatte områder. Dette er i tråd med hovedgrepene fortetting og transformasjon. Ved å utnytte eksisterende bebygde områder bedre reduseres behovet for å ta nye arealer i bruk.

For å øke attraktivitet og utviklingsmuligheter innenfor dagens bebygde næringsområder må det blant annet settes fokus på potensialet og mulighetene for transformasjon i:

- ✓ Aksen Lilletorget-Strandtorget
- ✓ Aksen bysentrum - Bydel Nord

Transformasjons-prosesser er utfordrende ut fra mange hensyn; eierstruktur, dagens virksomhet, behov for flytting av virksomhet og hensyn til bokvalitet. Befolkningsveksten i Lillehammer er forholdsvis lav og det er ikke stort press for å igangsette prosessene. Videre ligger det en utfordring i å finne hvilken type næring som er aktuelt å kombinere med boliger.

Strandtorget-området som en «motor» for handel i regionen må utvikles/transformeres på en arealeffektiv og fremtidsrettet måte. Forsterking av Lillehammer som en regional handels- og næringsby krever samarbeid mellom offentlig og privat initiativ.

Tilgjengelighet til potensielle nye/dagens handels- og næringsarealer er avhengig av rask tilgang til hovedvegnettet. Utbygging av vegnettet er komplisert på grunn av bebygde områder, topografi og Mesnadalsarmens vern.

4.2.3 Kunnskapsgrunnlag

I planarbeidet er det gjennomført tre handels- og næringsanalyser som felles grunnlag for revisjon av Byplanen og kommuneplanens arealdel. Analysene omfatter særlig handel, men også annen næringsvirksomhet;

- Nærings- og handelsanalyse Lillehammer, mai 2017 2017/13
- Lokale virkninger av alternative traséer for ny E6, Lillehammer 2017/22
- Nytte og kostnader ved omdisponering av jordbruksareal til næringsformål i Lillehammer kommune 2018/30

Hovedprinsippet i analysene er en kategorisering av varehandel etter volumer med differensiering på bruksareal ikke vareslag.

I tillegg gir Regional plan for attraktive byer og tettsteder i Oppland føringer for handelslokalisering.

Videre vil byromsanalysen, kulturmiljøanalysen og fortettingsanalysen underbygge de strategiske virkemidlene for å opprettholde og videreutvikle byen som handels- og næringsby.

I planarbeidet er analysenes anbefalinger sammen med Regional plan for attraktive byer og tettsteder lagt til grunn for kategorisering og lokalisering av handels- og næringsarealer.

Handels- og næringsanalyse

Analysen oppsummerer mulighetsrommet gjennom utvikling av arealbruk og prioriteringer knyttet til ti anbefalinger. Disse er:

1. **Fortetting av arealkrevende næringsvirksomhet langs E6**. Virksomhetene bør konsentreres om handel med motorkjøretøy, trelast og byggevare samt lager, logistikk og produksjon.
2. **Økt tilgjengelighet til næringsareal i bydel nord.** Tilgjengeligheten til næringsarealene langs E6 er mangelfull og det reduserer områdets attraktivitet. Det anbefales å bedre tilgjengeligheten ved å samordne vegsystemet.
3. **Videreutvikling for storhandel langs Industrigata**. Det anbefales å samle slike handelskonsepter i ett kompakt handelsområde langs Industrigata i tillegg til Strandtorget. Minimum bruksareal per forretning må være 3 000 m^2 (hvorav minimum 1500 m^2 må være publikumstilgjengelig butikkareal). Det bør stilles krav til arealeffektiv utnyttelse og estetisk utformet bygningsfasade.
4. **Utvikling for store butikkenheter langs Kirkegata.** Etterspørselen etter areal for store handelsformater er svært begrenset i Lillehammer sentrum. De egner seg også dårlig i de små bygningslamellene i Storgata. Det anbefales derfor å åpne for nybygg og fasadejusteringer i Kirkegata med mål om på sikt å trekke denne handelsvirksomheten til sentrum.
5. **Strandtorget videreutvikles og rustes opp**. Handelsbyen Lillehammer er avhengig av Strandtorget som motor. Området bør rustes opp, arealeffektiviseres og videreutvikles. Utenfor dagens senter bør minimum størrelse være 1 500 m^2 forretningsflate per forretning.
6. **Fortetting Skysstasjon-Kirkegata – utvikling mot en kunnskapsklynge ved stasjonen**. Erfaring har vist at de byer som har størst vekst har kunnskapsbedrifter i sentrum. Det anbefales å planlegge for fortetting rundt Skysstasjon, bygge høyere og tilrettelegge for kontor- og kompetansebedrifter.
7. **Opplevelse, sirkulasjon og aktivitet i sentrum.** Besøksindustrien er i vekst i regionen. Dette åpner for tilflyt av dagsbesøk til Lillehammer og Storgata. I tillegg er det økende interesse for

sentrumsnære fritidsboliger. Lillehammer sentrum har mange elementer av opplevelser og aktiviteter, men det ligger et potensial for økt tilrettelegging i sentrum. Videre ligger det potensial for sterkere profilering; idrettsby, kulturby, arrangementsby.

8. **Fortetting og innfill i sentrum.** Bakgårder og tomrom kan fylles igjen med nye bygg som åpner for differensiert innhold kan styrke næringssammensetningen i sentrum.
9. **Parkering rundt sentrum.** Parkering i sentrums randsone er viktig for å trekke hyttegjester til sentrum. Underjordisk parkering kan være et alternativ.
10. **Styrking av bydelssentre, nærsentre og lokalsentre**. Med mål om konsentrasjon av virksomhet (handel, tjenesteyting, kultur/idrett) anbefales samlokalisering i bydelssentre – gjerne supplert med nærsentre/lokalsentre. All dagligvarehandel bør konsentreres her.

4.2.4 Plangrep

Plangrepet handler om hva vi gjør i planen for å legge til rette for en livlig handelsby med et mangfoldig arbeidsliv samt arrangementer og tilbud av idrett- og kulturopplevelser.

Lokalisering av handel og næring

DEFINISJONER:

Areal- og transportkrevende handel er handelsvirksomhet der den dominerende delen av vareutvalget når det gjelder omsetning er; kjøretøy, båter, landbruksmaskiner, trelast og større byggevarer, utsalg fra hagesentre og planteskoler. All annen handel er detaljvarehandel.

Store handelsformater er enkeltforretninger hvor det publikumstilgjengelige butikkarealet utgjør minimum 1500 m^2 per forretning/enhet. Dette kan være detaljvarehandel alene eller i kombinasjon med andre tillatte varegrupper innenfor formålet.

Næring omfatter arealer for logistikk, industri, lager, verksted, håndverk og produksjon. Handel er tillatt i begrenset omfang hvis det er tilknyttet logistikk, industri, lager, verksted og produksjon, og hvis handelen er en klart underordnet del av bedriftens virksomhet.

ABC- prinsippet – hva betyr det i Lillehammer

Handels-, nærings- og arbeidsplassutviklingen styres etter det såkalte ABC-prinsippet. Dette innebærer at virksomheter som har mange besøkende og/eller mange ansatte lokaliseres i sentrum, med god tilgang til kollektivtransport. Virksomheter med få ansatte og få besøkende, gjerne arealkrevende virksomhet som blant annet lager, industri, trelasthandel, kan lokaliseres i mer «bilbaserte områder», lenger fra sentrum, nært hovedvegnett.

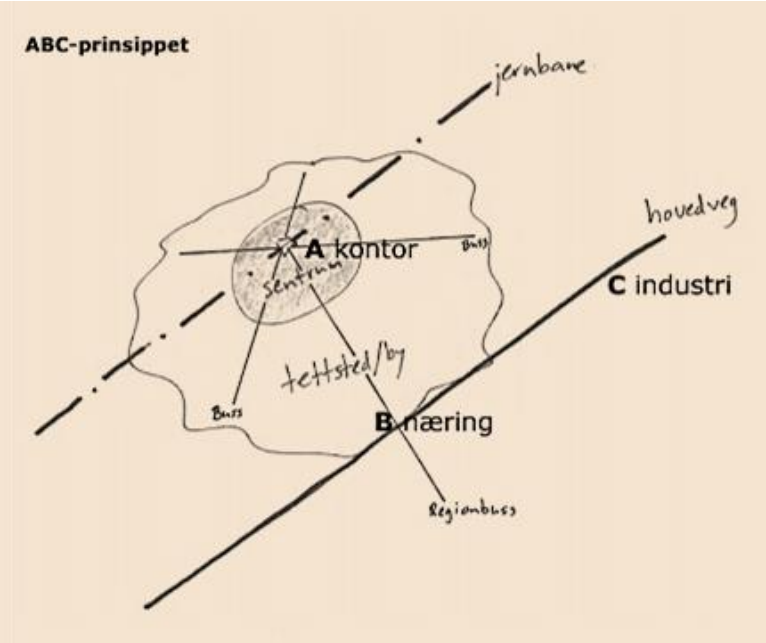

Plangrepet er å tilrettelegge arealene slik at handel, arbeidsintensive og kunnskapsbaserte arbeidsplasser kanaliseres til sentrum. Dette plangrepet skal bidra til å bygge opp under et levende og attraktivt sentrum. Samtidig gis muligheter for noe vekst på Strandtorget som regionalt handelssted, i bydelene for å bygge opp under flerkjerneprinsippet og utenfor sentrum for areal- og transportkrevende handel og handel i store formater. Begrensing av handel i store formater er viktig i forhold til konkurranse med sentrumshandelen. Slik handel er derfor begrenset til næringsklyngen langs Lillehammervegen i nordre Ål og på Strandtorget.

Det er viktig å sikre tilstrekkelige arealer for å beholde og videreutvikle sentrale offentlige arbeidsplasser. Byplanen legger til rette for at Sykehuset Innlandet kan videreutvikles der det ligger i dag og at et nytt storsjukehus for innlandet/regionen kan etableres her. Verna bygninger innenfor formålet kan gjerne integreres i et nytt sykehusprosjekt dersom det er realiserbart, alternativt må ikke dette være til hinder for en slik etablering.

En eventuell flytting/videreutvikling av Høyskolen i Lillehammer og forskningsinstitusjonene knyttet til denne, vil kunne etableres i transformasjonsområdene i Bydel Nord.

Handelslokalisering styres ut fra følgende 4 parametere:

1. Definere arealer/områder for handel
2. Skille på volum og ikke varegrupper
3. Skille ut areal- og transportkrevende handel
4. Sette begrensing på detaljvarehandelen i bydelssentrene.

Dagligvareforretninger skal fortrinnsvis lokaliseres i sentrum eller i bydelssentrene. Det kan tillates lokalisering av dagligvareforretninger inntil 1000 m^2 BRA inkludert lager i andre områder avsatt til bebyggelse og anlegg. Slik lokalisering bør ha tilknytning til en større konsentrasjon av boligbebyggelse. Det skal dokumenteres med handelsanalyse at forretningen ikke har kundegrunnlag som overlapper vesentlig med tilsvarende forretning i nærmeste sentrumsområde.

Kombinerte handels- og næringsarealer

Handel- og næringsarealene vises i plankartet som kombinerte formål. Det er utarbeidet et temakart som viser hvilke kombinasjoner som er tillatt på de ulike arealene, K1-K7. Det er knyttet bestemmelser og retningslinjer til formålene.

K1: SANNOM, INDUSTRIGATA NORD

K1: Innenfor formålet tillates næring og forretning til plass- og transportkrevende handel.

I området bør det legges til rette for næringsklynger. Dette må innarbeides og følges opp i kommunens næringsstrategi (næringsplan).

K2: BYDEL NORD

K2: Innenfor formålet tillates bolig, næring, offentlig tjenesteyting begrenset til skole, barnehage og omsorgsboliger.

Området ble i gjeldende arealplan avsatt til byutviklingsområde. Byplanen styrker og bygger opp under denne strategien.

Mulighetsstudie «Byutvikling Nord» fra 2014 og «Nord mot null» fra 2017 gir føringer for utvikling av bydelen som skal legges til grunn for regulering. Bydelen skal ha klimanøytral transformasjon – «Nord mot null» som profil.

Omfattes av gjennomføringssone: Transformasjon Bydel Nord.

Langsiktighet og forutsigbarhet

Byutvikling nordover er et prinsipp som har vært lagt til grunn i flere tiår, og forsterket gjennom å avsette store arealer for transformasjon og fortetting i kommuneplanens arealdel (KPA) 2011-2024. Det ble gjennomført en mulighetsstudie «Byutvikling Nord» for området, vedtatt av kommunestyret (møte 26.06.14) som prinsipp og føringer for framtidig utvikling og videre planlegging. En videreføring av dette vil gi utbyggere av bolig- og næringseiendom forutsigbarhet og fleksibilitet for utvikling av sine eiendommer. Målet er at den nye bydelen skal utvikles til å bli en attraktiv og flerfunksjonell bydel med både næringsvirksomhet og gode bomiljøer. Samtidig skal sentrum styrkes. Bydelen skal ikke være en konkurrent til sentrumsutviklingen, men et supplement i et langsiktig perspektiv.

Framtidig byvekst

Strategien Byutvikling Nord bygger på konsentrasjon av arbeidsplasser, næringsarealer og utvikling av Rosenlund bydelssenter. Transformasjonsområdene i Bydel Nord utgjør et framtidig boligpotensial ved byvekst nordover. Det legges også til rette for ny skole/barnehage i bydelen. Bydelen vil være et potensielt attraktivt og viktig fremtidig boligområde. Krav til boligandel i disse områdene vil skape flerfunksjonalitet og dynamikk – nærhet til arbeid, skole/barnehage og de daglige gjøremål. En byvekst fra sentrum og nordover vil bidra til redusert bilavhengighet.

Næring som kan samlokaliseres med boliger

Det er et førende premiss at næringstyper som etableres i området kan kombineres med bolig om det skal bli kvalitet i boområdene og grunnlag for skole og barnehage. Dette kan være næringer innenfor småindustri, produksjon og verksted som sameksisterer med gode boligområder. Virksomhet som vil styrke/supplere bydelssenteret bør finnes i nærområdet.

K3: BYDEL NORD LANGS LILLEHAMMERVEGEN

K3: Innenfor formålet tillates næring, forretning til store handelsformater og areal- og transportkrevende handel.

Dette er blitt en næringsklynge med handel i store formater, og det anbefales å fortsette denne utviklingen. Området er begrenset i areal så detaljvarehandel innenfor store formater kan tillates uten en øvre grense.

Næringsarealene i bydel Nord, fra «Byutvikling Nord»

K4: OMRÅDET LANGS FÅBERGGATA

K4: Innenfor formålet tillates bolig, næring og offentlig og privat tjenesteyting begrenset til småskalavirksomheter.

Næring og offentlig/privat tjenesteyting begrenses til småskalavirksomheter.

Langs Gudbrandsdalsvegen tillates virksomheter som vil bidra til å styrke bydelssenteret og som vil supplere bydelssenteret med funksjoner som naturlig bør finnes i nærområdet.

K5: STRANDTORGET-OMRÅDET

K5: Innenfor formålet tillates næring, kjøpesenter, forretning, bolig, offentlig og privat tjenesteyting, fritids- og turistformål.

Det tillates 32 000 m^2 detaljvarehandel uten restriksjoner på butikkstørrelse. Det tillates ytterligere 5000 m^2 varehandel i store handelsformater (enheter på min. 1500 m^2 pr. enhet).

Handels- og næringsanalysen anbefaler at Strandtorget styrkes som regionalt handelssentrum, med kontrollert økning av handelsarealet. Strandtorget er en motor for hele byen og kan ha god synergieffekt med sentrum. Det er viktig at revidert plan styrker og bygger opp under denne strategien. Det foreslås derfor muligheter for etablering av store handelsformater.

Mulighetsstudie «Lilletorget-Strandtorget» gir føringer for utvikling som skal legges til grunn for regulering.

K6: SØRE ÅL – HAGE

K6: Innenfor formålet tillates formålene bolig, næring og forretning til og areal- og transportkrevende handel. Det tillates konsentrert småhusbebyggelse og blokkbebyggelse.

Intensjonen er høy arealutnyttelse og en gradvis transformasjon av eksisterende næringsarealer til boligformål.

Areal- og transportkrevende handel kan være utfordrende å kombinere med boliger. Samtidig kan dette styrke bydelssenteret med tilbud som bidrar til mindre transportbehov for å få tak i disse varene på andre siden av byen.

K7: SVANEREDET

K7 Innenfor formålet tillates bolig, offentlig og privat tjenesteyting, herunder bevertning og overnatting.

Bolig skal være tilpasset øvrig virksomhet på stedet.

Prinsipper for utvikling:

- *Allmennheten skal ha tilgjengelighet til strandsonen*
- *Verneverdig bebyggelse (garveriet) skal bevares*
- *Høyder på nye bygg skal tilpasses slik at det ikke forringer strøkets karakter.*

Temakart: Næring og handelsområder innenfor Byplanen

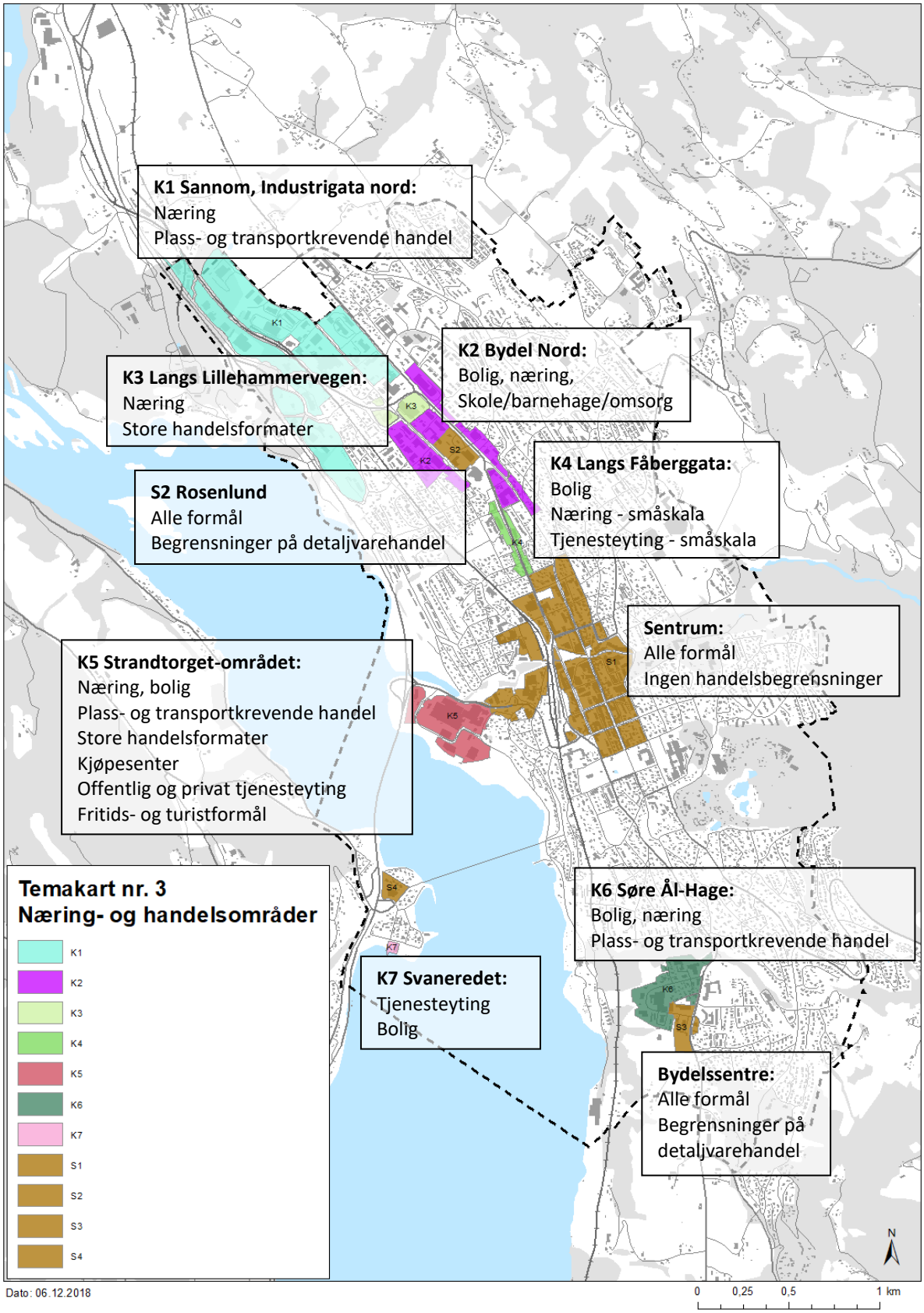

Et levende og attraktivt sentrum

Lillehammer skal ha et levende og attraktivt sentrum. Styring av varehandelsetableringer skal bygge opp under denne strategien. Sentrum skal styrkes og prioriteres med hensyn til kultur- og kunnskapsbasert næringsutvikling og handel. Det settes ingen grenser for detaljvarehandel i sentrum. Arbeidsintensive virksomheter innenfor kontor og administrasjon skal fortrinnsvis legges til sentrum. Offentlig og privat tjenesteyting kan i tillegg til sentrum legges i bydelssentrene.

Sentrumsformålet er utvidet for å gi grunnlag for å knytte sentrum og Strandtorget tettere sammen. Dette betyr at området mellom sentrum og ned til Strandtorget får like rammer for utvikling.

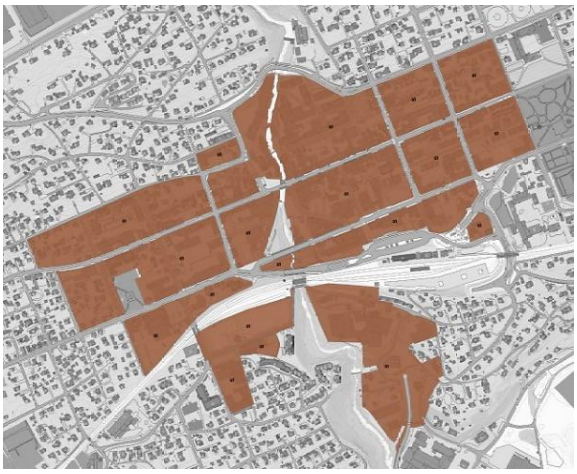

Kart over sentrumsformålet

Transformasjon i sentrum

Det er et mål å forsterke aksen Lilletorget/Skysstasjonen/Strandtorget, og legge til rette for tett byutvikling/transformasjon i dette området. Mulighetsstudie Lilletorget-Strandtorget vil gi føringer for denne utviklingen.

Det åpnes for at store handelsformater kan etableres i Kirkegata – Skysstasjonsområdet, disse vil bli pålagt kvalitetskrav med hensyn til arkitektur og estetikk.

Videre legges det til rette for tett utvikling av området Skysstasjon- Lurhaugen. Området avsettes som transformasjonsområde med muligheter for kombinasjon kontor/forretning/bolig. Det er her nye kontorarbeidsplasser, kompetansevirksomheter – «byens kunnskapsklynge» skal lokaliseres. Området skal på sikt omformes med en tett bystruktur som er forenlig med utvikling av Skysstasjons-området som et regionalt trafikk-knutepunkt.

Bydelssentrene – handel, service og møteplasser

Bydelssenterets rolle er å dekke bydelens behov for daglig handel og tjenester. Sentrene tilrettelegges for virksomhet som betjener nærområdet. Dagligvareforretning, bakeri/kafé, post, banktjeneste, kultur- og fritidstilbud, ulike typer trenings-/helsetjenester vil bidra til å gjøre bydelen mer attraktiv, og gi bydelens befolkning flere møteplasser. Barnehage, skole, bo- og servicesenter skal også lokaliseres i eller i tilknytning til bydelssentrene.

Bydelssenteret i Rosenlund er geografisk forskjøvet nordover, omtrent tilsvarende det som utgår fra sentrumsformålet i sør. Bakgrunnen er at det søndre arealet i sin helhet nå er disponert til kontorer.

Det åpnes for en økning av detaljvarehandelen i form av store handelsformater (tilsvarende det som tidligere var begrenset til storvarehandel).

Bydelssenteret i søre Ål – Hage er noe utvidet både i areal og i forhold til begrensninger for detaljvarehandel for å imøtekomme en stor boligvekst i denne bydelen.

Det er satt følgende begrensinger på varehandelen i bydelssentrene:

- Rosenlund: Det tillates totalt 12 000 m^2 detaljvarehandel og 8000 m^2 handel i store formater.
- Søre Ål Hage: Det tillates totalt 5 000 m^2 detaljvarehandel.
- Vingnes: Det tillates totalt 3 000 m^2 detaljvarehandel.

Områdene skal utformes med fokus på trafikksikkerhet. Kjøreareal og gangareal skal separeres, slik at arealene er sikret for myke trafikanter. Parkering skal samordnes, og primært under bakken.

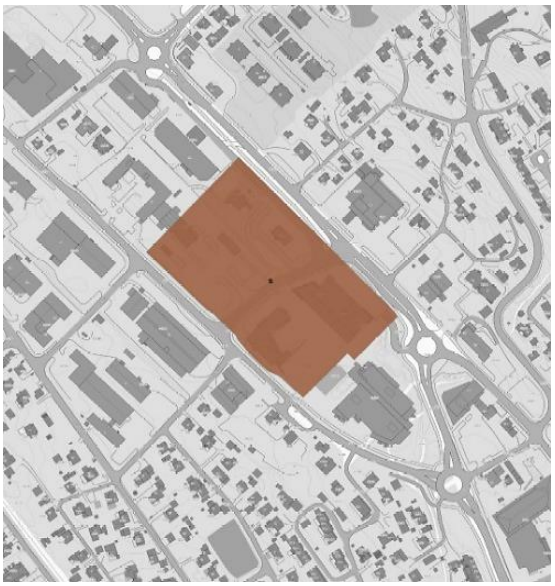

Rosenlund

Søre Ål – Hage

Vingnes

4.2.5 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Lokalisering av handel og næring – ABC-prinsippet – Kombinerte nærings- og handelsområder – Styring av varehandelen	**Denne planen** Styring av nærings- og handelslokalisering etter ABC-prinsippet «rett virksomhet på rett sted». Temakart nærings- og handelslokalisering definerer arealformålene i de ulike områdene. Arealformål: - Kombinerte formål; Næring, bolig, handel, offentlig og privat tjenesteyting. - Sentrumsformål. - Bestemmelser og retningslinjer til arealformål. Hensynssoner - Dette er gjennomføringssoner for transformasjon i Bydel Nord, se temakart område K2 i temakart. - Krav om områdereguleringer. - Mulighetsstudie Byutvikling Nord fra 2014 gir føringer for regulering. Sentrumsformål: - Ingen varehandelsbegrensninger i sentrumsformålene unntatt areal- og transportkrevende handel. Detaljvarehandel: - Bestemmelser om begrensninger av detaljvarehandelen i bydelssentrene og på Strandtorget. - Handel i store formater lokaliseres til Strandtorget og Bydel Nord langs Lillehammervegen, område K3. **Andre planer** Regional næringsplan – Oppfølging Lillehammer
Et levende og attraktivt sentrum – Transformasjon i sentrum; Skysstasjonen-Lurhaugen-Mesnadalen/Sorgendal – Arbeidsplasstilbud i byen – Kulturbasert næringsutvikling	**Denne planen** Arealformål: - Sentrumsformål Hensynssoner: - Dette er gjennomføringssoner for transformasjon i områdene for mulighetsstudie Strandtorget-Lilletorget med temakart. - Krav om områdereguleringer - Mulighetsstudier Lilletorget-Strandtorget gir føringer for regulering **Andre planer** Mulighetsstudier Regional næringsplan – Oppfølging Lillehammer.
Bydelssentrene styrkes – Bydelssentrene – handel, service og møteplasser – Nærtilbud – Detaljvarehandel	**Denne planen** Arealformål: - Sentrumsformål som tillater all virksomhet med unntak av areal- og transportkrevende handel - Bestemmelser som begrenser av detaljvarehandelen.

4.3 Bygningsvern og kulturmiljøer - bruk og vern

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Bygningsvern – ny bruk av verneverdig bebyggelse
- ✓ Kulturmiljøer - tidsdybden i byens historie
  - tidstypiske bygningsmiljøer, representerer ulike tidsepoker
  - kulturminneanlegg (industrihistorien, krigsminner, historiske vegfar)

4.3.1 Mål

I 2030 har Lillehammer sin historiske identitet, er stolt av sin byhistorie og har;

«EN BY DER KULTURMINNER OG KULTURMILJØER ER EN RESSURS FOR NYSKAPING OG BYLIV»

Bystein nr 9

4.3.2 Utfordringer og muligheter

Bykjernens trehus-bebyggelse – fortetting/fornying

- Lillehammer by har særlige utfordringer i forhold til kulturminnevernet i sentrale fortettingsområder som er utsatt for fortetting og byfornyelse.
- Sikre trehusbebyggelsen på en slik måte at byens gågate og bygårder bevarer sin identitet og særpreg.
- Sikre bakgårder og bygårder slik at de bevares/fornyes og tas i bruk.

Byens kulturminner og kulturmiljøer

- Fortetting og fornying i byområdet samtidig som historiske kvaliteter og ressurser skal ivaretas og forvaltes er en utfordring.
- Kulturminneverdiene/-miljøene utgjør store verdier i forhold til byens identitet og attraktivitet – utfordringen blir hvordan nye prosjekter/planer bidrar til å forsterke de kulturhistoriske verdiene.
- Utfordringer ligger også i ny bruk av verneverdig bebyggelse. Hva bør gjøres for å styrke verneverdien, blant annet struktur, og arkitektoniske prinsipper
- Sikre større enhetlige bygningsmiljøer knyttet til Lillehammers historie. Disse omfatter et stort spenn i tid og har elementer som ikke har like stor betydning for vernet. Det er utfordring at fornyelse ikke skjer på bekostning av områdets tålegrense/sårbarhet.

Byens industrielle kulturmiljøer

- Sikre fornyelse og ny bruk på en slik måte at gammel bygningsmasse får ny bruk.
- Sikre byens historie slik at den er lesbar i fremtiden.

Historiske vegfar

- Sikre disse kulturmiljøene ved å holdes de åpne, samtidig som de er en del av opplevelsesverdien, grønnstrukturen og gatenettet.

Potensialet i byens kulturminner /-miljøer

- Skape entusiasme og motivasjon for at kulturminne og kulturmiljøene kan bli en ressurs, bidra til bykvalitet og byliv.
- Synliggjøre og bevisstgjøre potensiale i byens kulturminner/-miljøer.

4.3.3 Kunnskapsgrunnlag

Følgende typer kulturminner og kulturmiljøer inngår i kunnskapsgrunnlaget:

- Bygningsvernet i Byplanen av 2006
- Reguleringsplanen for sentrum 2010 og andre reguleringsplaner
- Representative tidstypiske kulturmiljøer

- NB-områdene = kulturmiljøer med nasjonal verneinteresse
- Industrihistorien, spesielt langs Mesnavassdraget og Mjøsa
- Krigens kulturminner (bygg, anlegg, hendelser)
- Landbrukets kulturlandskap (gårdsbebyggelse og tun)
- Historiske vegfar

Bygningsvern - tidligere byplan og reguleringsplan for sentrum

Kunnskapsgrunnlaget bygger på eksisterende kulturminneregistreringer og bygningsvernet som er vedtatt i tidligere Byplan og reguleringsplanen for sentrum.

Kulturmiljøanalyse

Det er gjennomført en kulturmiljøanalyse som grunnlag for å registrere tidstypiske bygningsmiljøer, industrihistorien, krigens kulturminner og historiske vegfar. Målet med analysen er å kartlegge byens kulturhistoriske kvaliteter, avklare hvordan disse kan bli en ressurs for fremtiden og bidra til bykvalitet og byliv, næringsutvikling og vitalisering av sentrum.

Kulturmiljøanalysen omhandler både nasjonale, regionale og lokale kulturminner-/miljøer. Analysen har fokus på kulturminner/-miljøer med lokal verneverdi. Analysen kategoriserer områder ut fra særtrekkene til de ulike epoker i byutviklingen (verdivurdering på områdenivå). Miljøene er vurdert og prioritert. Utgangspunktet for tilnærmingen til temaet er et representativt utvalg av kulturminner/-miljøer som har hatt stor betydning for Lillehammer historie, utvikling og særegenhet som by. I tillegg vektlegges bruksaspektet – vern gjennom bruk. Analysen har vært sentral for utarbeidelsen av bestemmelsesområde kulturmiljøer. Det er kartfestet totalt 33 kulturmiljøer. Analysen har kategorisert områdene med nummer, navn, historikk, viktige karaktertrekk og sårbarhet/tålegrense for endringer. Denne finnes i vedlegg 4 til Planbestemmelser og retningslinjer.

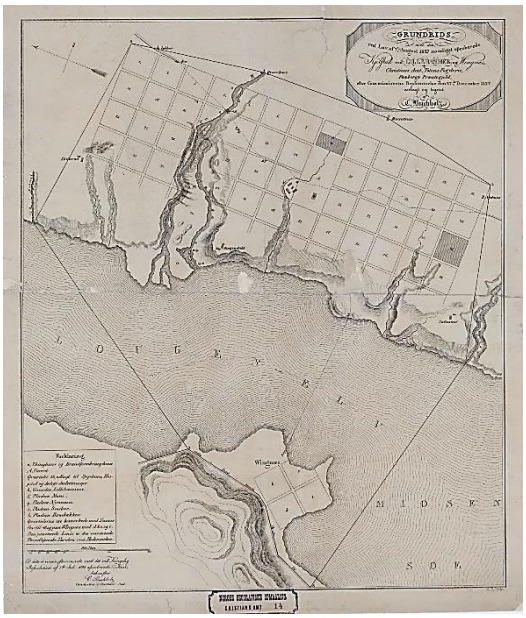

Buchholz' byplan for Lillehammer og Vingnes. Kristians amt, 1827.

4.3.4 Plangrep

Plangrepet handler om hva vi gjør i planen for å nå målet om å bevare Lillehammers sin historiske identitet og byens historie der kulturminner og kulturmiljøer er en ressurs for nyskaping og byliv.

Byplanens bestemmelser og retningslinjer gir grunnlag for en fremtidsrettet forvaltning av verneverdige bygninger og kulturmiljøer, og bidrar til at disse sikres som en kvalitet og ressurs for byens fremtidige utvikling og attraktivitet.

Bygningsvern - ny bruk av verneverdig bebyggelse

Ny bruk av verneverdig bebyggelse skal prioriteres framfor konservering.

Registrerte bevaringsverdige bygninger er vist på plankartet som bestemmelsesområde med tilhørende rettskraftig temakart bygningsvern.

Temakartet omfatter 3 kategorier;

1) Fredet bygning og anlegg:
   Dette er bygninger og anlegg som er nasjonalt/regionalt vernet. For freda bygg og bygningsmiljøer gjelder egne bestemmelser knytta til fredningen.

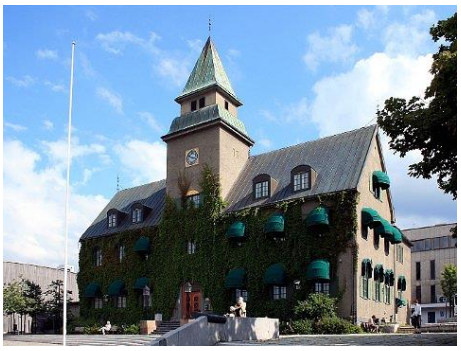

Norges bank

Bøhmergården

2) Vernet bygning:
   Dette er bygg og bygningsmiljøer regulert til vern i vedtatte reguleringsplaner.

Bakgårdsmiljø

Lillehammer Kunstmuseum

3) Bevaringsverdig bygning:
   Disse er registrert som bevaringsverdige men har ikke et formelt vern. Dette vil de få gjennom byplanens bestemmelser og retningslinjer.

Det er i bestemmelser og retningslinjer satt generelle hensynskrav som omfatter alle kategoriene.

Illustrasjonskart: Bestemmelsesområde Bygningsvern

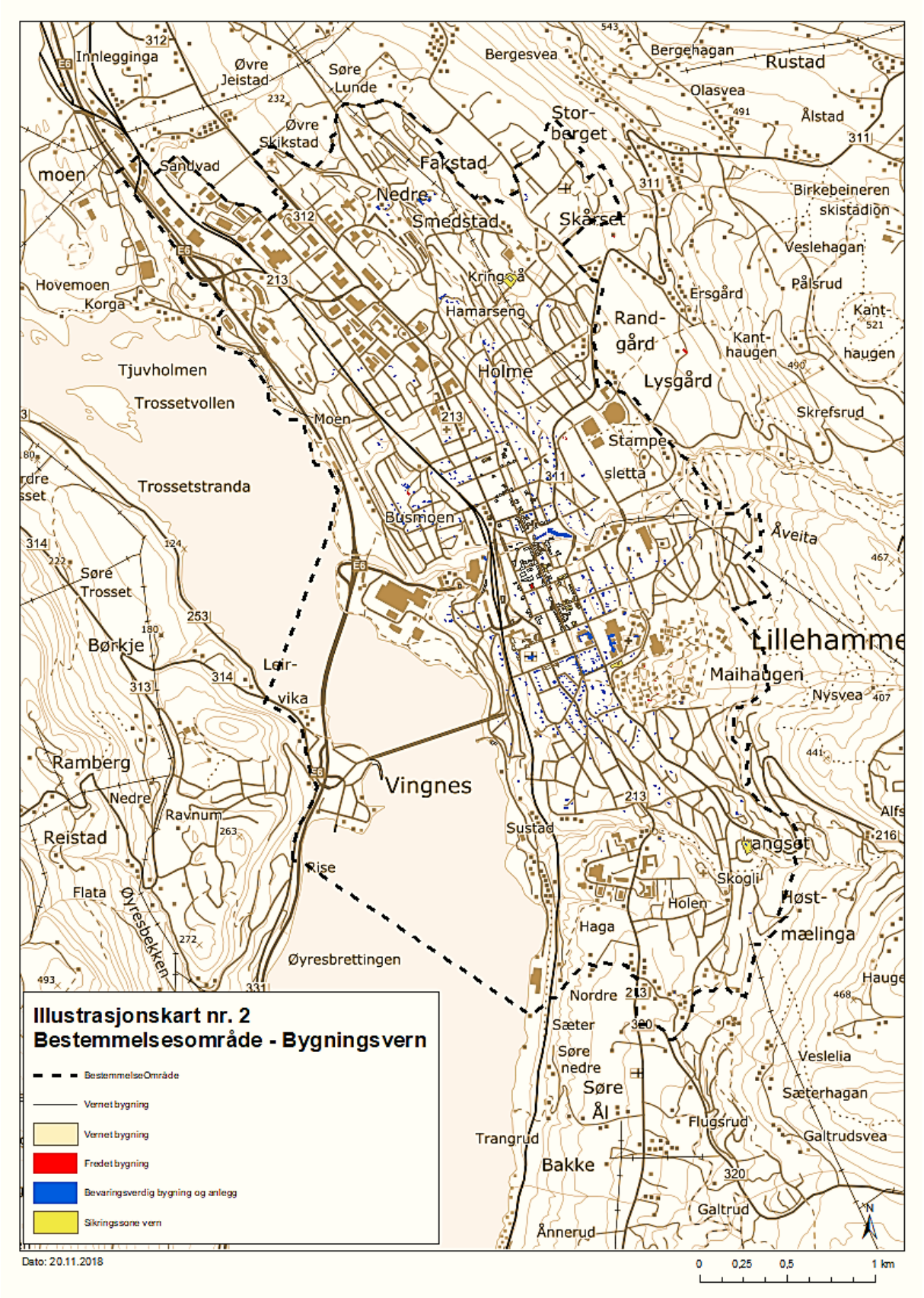

Kulturmiljøene – tidsdybden i byens historie

Kulturmiljøene omfatter utvalgte sammenhengende kulturmiljøer med historisk, antikvarisk eller arkitektonisk verneverdi som forteller Lillehammers historie. Dette er kulturmiljøer som vil gjøre Lillehammer til en fattigere by dersom de forringes. Det begrunnes med at de har høy kvalitet arkitektonisk, som bomiljø, for opplevelse og attraktivitet. De har en historisk autentisitet som forteller utviklingen av byen fra 1827 og fram til i dag. I områdene skal disse kvalitetene videreføres, utvikles og sikres for framtida.

Kulturmiljøene er inndelt etter følgende hovedkategorier;

- Rutenettbyen med kvartalsstrukturen og bakgårdsbebyggelse
- Hagebyen med villabebyggelse
- Mellomkrigstiden 1920-40 tallet
- Etterkrigstidens by 1950-90 tallet
- Kulturminneanlegg (industrihistorien, krigsminner, historiske vegfar)

Typisk for miljøene er at både enkeltbygninger og området som helhet har verdi og er sårbart. Sårbarhet/tålegrense vurderes ut fra verdien og bestående karaktertrekk til de ulike kulturmiljøene. Tålegrense kan gå ved endring av skala eller struktur ved fortetting, endring av terreng og grøntområder, endring av bygningenes arkitektoniske uttrykk eller tålegrense for å endre opplevelsesrikdom og forståelse av tidsdybde.

Kulturmiljøene er vist på plankartet som bestemmelsesområde med tilhørende rettskraftig illustrasjonskart kulturmiljøer, felt # 1- # 33. Det er felles generelle bestemmelser til alle områdene. Hensynskrav som skal legges til grunn ved regulering, endringer og tiltak i kulturmiljøet retter seg mot viktige karaktertrekk, verdi og sårbarhet/tålegrense for endringer.

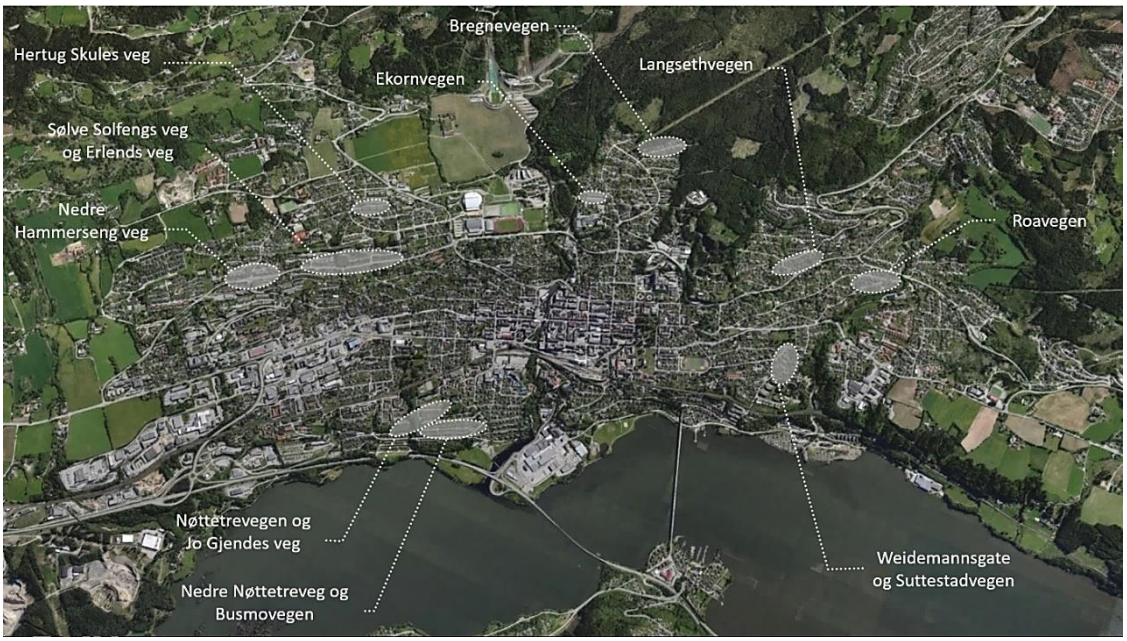

Fra kulturmiljøanalysen

Områdetyper og kulturmiljøer

Områdetyper og kulturmiljøer utfyller hverandre. Områdetypen definerer strøkets karakter og skal sørge for en god tilpasning når nye elementer innføres. Kulturmiljøet er en ytterligere presisering av strøkets karakter der et utvalgt helhetlig miljø er representativt for stil-/tidsepoken.

Krav om tilpasning til strøkets karakter og hensynskrav til kulturmiljøer vil:

- sikre kvalitet i det bygde miljøet,
- ivareta vår kulturarv, og Lillehammers egenart
- skape grunnlag for opplevelse og attraktivitet
- gi føringer for uregulerte arealer
- i noen tilfeller skape større handlingsrom enn reguleringsplaner
- gi kommunen hjemmel og kriterier for tilpasset saksbehandling

#8 Kvartalsstrukturen - Storgata med bakgårdbebyggelsen # 12

#12 Villabyen -slutten av 1800-tallet til ca. 1950

 # 24 Enhetlig område bygd ut etter 1970-talls idealer; lavblokker, terrasseblokker, halvplan leiligheter

 # 29 Tomannsboliger i tre 1948

Illustrasjonskart: Bestemmelsesområde Kulturmiljøer

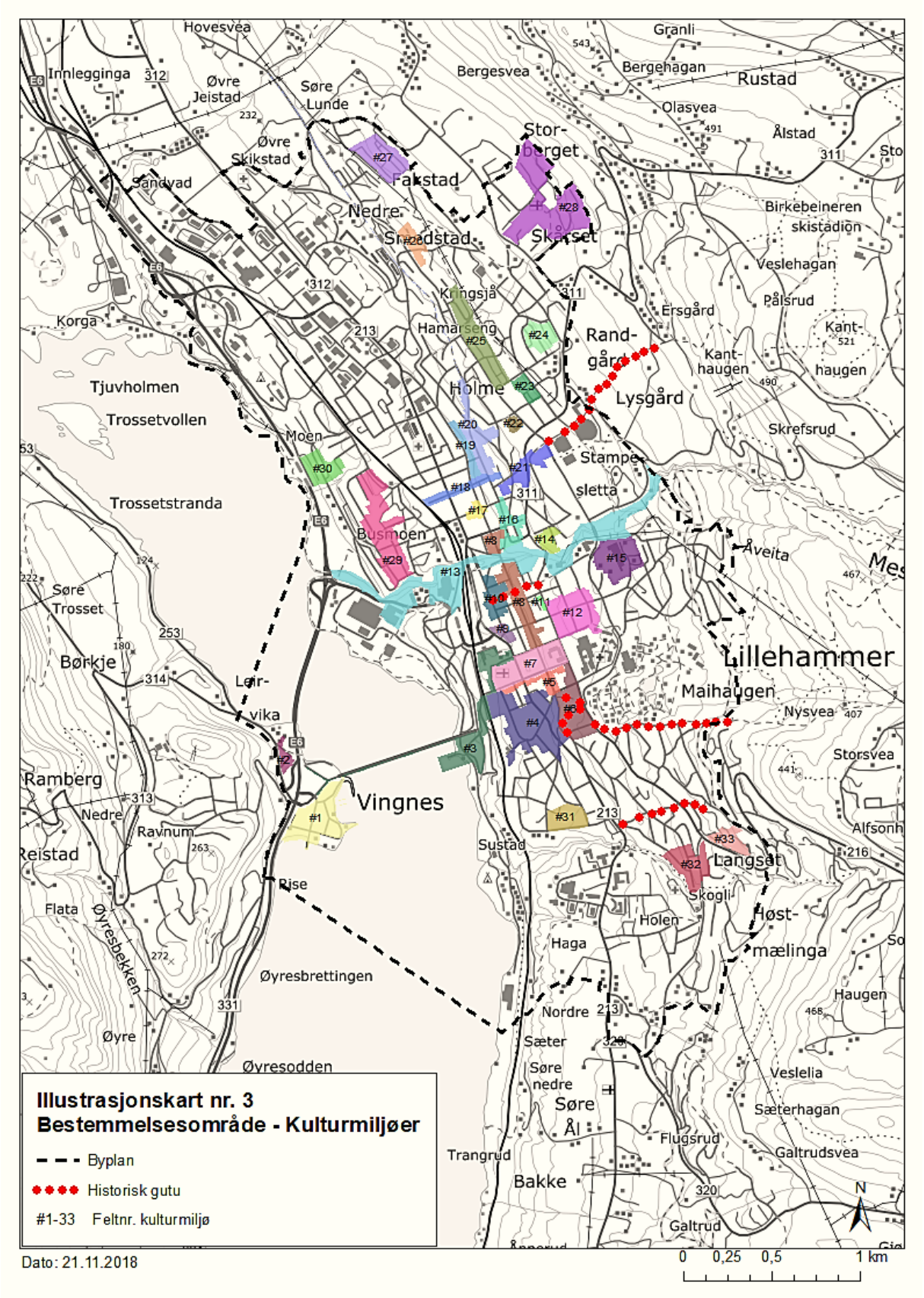

4.3.5 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Bygningsvern - ny bruk av verneverdig bygning – Fredet bygning – Vernet bygning – Bevaringsverdig bygning 	**Denne planen** - Arealformålet i plankartet viser arealbruk. - Områdetypen viser hva slags bebyggelsesstruktur bygget er innenfor, (se kap.4.4) - Bestemmelser til arealformål og områdetype gjelder. Bestemmelsesområde: Bygningsvern med tilhørende temakart. - Planbestemmelser: Hensynskrav til bygningsvernet (sårbarhet og tålegrense). - Båndlegging av freda bygg og anlegg etter kulturminneloven: - Fredningsbestemmelser gjelder for bygninger og anlegg som er nasjonalt/regionalt vernet - Generelle bestemmelser og retningslinjer for bevaring av bygninger og annet kulturmiljø. **Byplanens handlingsprogram 2019-2022** Oppfølging i handlingsprogram – Kvalitetssikring og registreringer
Kulturmiljøer - tidsdybden i byens historie Utvalgte miljøer som representerer ulike tidsepoker: - Rutenettbyen med kvartalsstrukturen og bakgårdsbebyggelse - Hagebyen med villabebyggelse - Mellomkrigstiden 1920-40 tallet - Etterkrigstidens by 1950-90 tallet - Kulturminneanlegg 	**Denne planen** - Arealformålet i plankartet viser arealbruken. - Områdetypen viser hva slags bebyggelsesstruktur bygget/ kulturmiljøet er innenfor. - Bestemmelser til arealformål og områdetype gjelder. - I tillegg gjelder bestemmelsesområde: Kulturmiljøer med tilhørende temakart, felt # 1-34. - Planbestemmelser: Hensynskrav til kulturmiljøeret (sårbarhet og tålegrense) - Generelle bestemmelser og retningslinjer: - Bevaring av bygninger og annet kulturmiljø - Historiske vegfar er inntegnet på juridisk temakart: Bevaring av kulturmiljøer. Disse har ingen særskilte bestemmelser, men inngår i hensynssone grønnstruktur. **Byplanens handlingsprogram 2019-2022** Oppfølging i handlingsprogram - Veileder for bevaring og utvikling av utvalgte miljøer.

4.4. Estetikk og arkitektur

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Estetikk og arkitektur i utforming av byen og bynær bebyggelse
  - Områdetypene - sikrer estetikk og arkitektur
  - Bykjernen - historisk trehusbebyggelse
  - Handels- og næringsområder
  - Bydelssentrene
- ✓ Estetikk og arkitektur i møte mellom gammelt og nytt
  - Kulturmiljøer
  - Transformasjonsområder
- ✓ Byen og landskapet

4.4.1 Mål

I 2030 framstår Lillehammer som en attraktiv by med tiltalende arkitektur og estetisk god utforming av bygg, gate- og byrom

«EN BY MED SÆRPREG»

Bystein nr.10

4.4.2 Utfordringer

Estetikk og arkitektur skal ivaretas ved fortetting og fornyelse. I dette ligger utfordringene i å sikre byens særpreg og identitet, samtidig som det gis rom for ny og moderne arkitektur og tette strukturer. Nybygg/fortettingsprosjekter må kvalitetssikres og settes inn i en større sammenheng i forhold til kvartalet, gate- og byrommet.

Lillehammer må sikres en riktig fortettingsskala som er bærekraftig estetisk og arkitektonisk. Transformasjon i aksen Lilletorget- Skysstasjonen/Lurhaugen må sikres en riktig skala med hensyn til volum og høyder som er estetisk sett i forhold til småbyens topografi og landskapet omkring.

Handels- og næringsbebyggelse skal vurderes med hensyn til estetikk/arkitektur. Det kan være en utfordring å kreve dyre løsninger for denne typen bebyggelse.

Utviklingen i bydelssentrene må særlig få krav til god arkitektur og estetisk i utforming av bolig, handels- og næringsbebyggelse samt torg- og uteplasser

Gate- og byrom må få god, funksjonell og estetisk utforming slik at de fremstår som attraktive.

Elvedrag og grønne linjer er del av byromsveven og må utformes slik at de blir tilgjengelige og attraktive.

Estetikk og arkitektur må gis høy prioritet i nye reguleringsplaner, ved reguleringsendring og enkelttiltak.

Synliggjøring er viktig for bevisstgjøring. Det må motiveres til dialog og samarbeid mellom gårdeiere og mellom gårdeiere og kommunen.

4.4.3 Kunnskapsgrunnlag

I planarbeidet er det utarbeidet analyser for bebyggelsesstruktur og definert områdetyper. Det er videre utarbeidet analyser for fortetting, byrom/byromsveven og kulturmiljø, samt hensynssoner og tematiske kart for kulturlandskap, landskap og byens profil. Bestemmelser og retningslinjer for estetisk kvalitet og arkitektonisk utforming bruker disse analysene som grunnlag. Det er særlig områdetypeanalysen og kulturmiljøanalysen som er lagt til grunn, jf. tidligere kapitler.

4.4.4 Plangrep

Plangrepet handler om hva vi gjør i planen for å nå målet om en attraktiv by med tiltalende arkitektur og estetisk god utforming i bygg, gate- og byrom.

Lillehammers byggeskikk og særpreg (på områdenivå og kvartalsnivå) skal ligge til grunn for fortetting og byfornyelse. Høy kvalitet i det bygde miljøet gjør byen attraktiv og gir kvalitet til byens sosiale og kulturelle liv.

Estetikk og arkitektur i utforming av byen og bynær bebyggelse

Byplanen inneholder bestemmelser og retningslinjer for

- å bevare Lillehammers særpreg når det gjelder byggeskikk, relasjon til landskapet rundt byen og den historiske trehusbebyggelsen.
- å gi rammer/ føringer for estetisk utforming og god arkitektur i fortetting og nye byggeprosjekter.

Fra gågata

Områdetypene – sikrer estetikk og arkitektur

Inndeling i områdetyper sikrer en byutvikling som ivaretar hensynet til Lillehammers historie, egenart og områdekarakter. I de områdevise bestemmelsene stilles krav til arkitektur og estetikk. Det er krav om dokumentasjon for arkitektonisk kvalitet ved fremtidig fortetting/utbygging. Retningslinjer påpeker de kriteriene som gir Lillehammer særpreg og egen identitet. Hensikten er å sikre estetikk og arkitektonisk kvalitet:

- ✓ i byens bygninger, by- og gaterom, bakgårder
- ✓ i byens sosiale og kulturelle liv
- ✓ ved tilpasning til småbypreget – Lillehammer-skalaen

Områdetypen defineres av type bebyggelsesstruktur. Karaktertrekkene beskriver det generelle særpreget til områdetypen i form av byggeskikk, skala, arkitektur, høyder og volum.

Fra Stortorget

Bykjernen - historisk trehusbebyggelse

Lillehammers byggeskikk med den historiske trehusbebyggelsen skal ligge til grunn for ny bebyggelse når det gjelder volum, skala og materialvalg. Ny bebyggelse kan ha et nåtidig formspråk med samtidsarkitektur av høy kvalitet, men må bidra til et helhetlig bygningsmiljø som opprettholder strøkets karakter.

Bilder fra GD

Bydelssentrene

Estetisk og arkitektonisk kvalitet i utformingen av bydelssentrene har fokus på at disse skal utvikles mot en urban struktur gjennom hensiktsmessig plassering av bygg, torg, parkering og kjøreareal. Ny bebyggelse skal gjennom størrelse, form og plassering bidra til å skape gode uterom og torgplasser som gir intimitet og trygghet.

Handels- og næringsområder

Estetisk og arkitektonisk kvalitet i handels- og næringsområdene skal være et førende prinsipp i utforming av bebyggelsen, by- og gaterom. Utformings- og funksjonskrav til arealformålene skal ivareta dette prinsippet.

Estetikk og arkitektur i møte mellom gammelt og nytt

Fortetting og transformasjon i områder hvor gammelt og nytt bygningsmiljø kombineres skal ta hensyn til strøkets karakter gitt gjennom områdetypenes struktur og til bevaring av kulturmiljøer slik de framgår av bestemmelsesområdene kulturmiljø og bygningsvern.

Estetikk og arkitektur i transformasjonsområder handler om å utvikle nye attraktive bygningsmiljøer. Transformasjonsområdene skal legge til grunn en urban struktur, med tett og kompakt bebyggelse i byggelinje mot gatenettet. Bebyggelsen skal ha en skala og inndeling som gir gode byrom og solinnfall på fasader og utearealer. Gaterommene med hovedgater og sekundærgater skal sammen med grønnstrukturen danne utgangspunktet for kvartalinndelingen. Høydene kan utfordre, men skal tilpasses «Lillehammer-skalaen» og bør ikke danne store kontraster til omkringliggende områder.

Byen og landskapet

Elvedrag og grønne linjer er en viktig del av Lillehammers by-natur. Disse elementene bidrar til byens estetiske og arkitektoniske kvalitet.

4.4.5 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Estetikk og arkitektur i utforming av byen og bynær bebyggelse - for byens bygninger, by- og gaterom, bakgårder - for kvalitet i byens sosiale og kulturelle liv – Områdetypene – sikrer estetikk og arkitektur – Bykjernen med sin historiske trehusbebyggelse – Bydelssentrene – Handels- og næringsområder	**Denne planen** *Generelle bestemmelser og retningslinjer:* – Byform, byggeskikk og landskapstilpasning; krav til dokumentasjon. – Uteoppholdsareal og lekeplasser; krav til størrelse, lokalisering og kvalitet. Bestemmelser til arealformål når det gjelder handels- og næringsbebyggelse, sentrum og bydelssentrene. Utformings- og funksjonskrav til arealformål. I tillegg gjelder bestemmelser til områdetyper - bebyggelsesstruktur når det gjelder bygårdsbebyggelse, boligbebyggelse og gårdstun om: - tilpasning til strøkets karakter, - tomteutnyttelse og høyder, - kvalitetskrav for arkitektur og estetikk. I tillegg gjelder bestemmelsesområdene: Bygningsvern og Kulturmiljøer med tilhørende temakart. Planbestemmelser: Hensynskrav til vernet (sårbarhet og tålegrense). **Handlingsprogram 2019-2022** *Byformings- og arkitekturveiledere:* Veileder - Estetikk og arkitektur for de ulike områdetypene o Definere kriterier og prinsipper for estetikk o Definere kriterier og prinsipper for stedstilpasset/ «riktig» arkitektur Veileder -Estetikk og arkitektur for bykjernen (reguleringsplan for sentrum)
Estetikk og arkitektur i møte mellom gammelt og nytt – Strøkskarakter – Kulturmiljø – og bygningsvern – Transformasjons-områder	**Denne planen** *Generelle bestemmelser og retningslinjer:* Byform, byggeskikk og landskapstilpasning. Krav til dokumentasjon. *For strøkskarakter, kulturmiljø og bygningsvern gjelder:* Bestemmelsesområde: Områdetyper – bebyggelsesstruktur. Bestemmelsesområdene: Bygningsvern og Kulturmiljøer med tilhørende temakart. Planbestemmelser: Hensynskrav til vernet (sårbarhet og tålegrense). *For transformasjonsområder gjelder:* Hensynssone gjennomføringssoner for transformasjon i Bydel Nord område K2 og i sentrum. Temakart: Gjennomføringssoner Mulighetsstudie byutvikling Nord 2014 Mulighetsstudie Lilletorget-Strandtorget 2019.
Byen og landskapet Elvedrag og grønne linjer bidrar til høy estetisk og arkitektonisk kvalitet	**Denne planen** Temakart grønnstruktur viser hensynssone for grønnstrukturen. Denne har retningslinjer. I tillegg er noen byrom avsatt med formål grønnstruktur. Disse er det bestemmelser til. **Andre planer** KDP for fysisk aktivitet og naturopplevelse.

4.5 Byrommene og byromsveven

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Byrom som drivkraft for bylivet
  - Møteplasser og kvalitet i det sosiale-/kulturelle bylivet
- ✓ Byromsveven - sammenhengende struktur, funksjon og mangfold
  - Det overordnete byromsnettverket
  - Byrommenes funksjon og mangfold
- ✓ Byrom i årene framover
  - Utvikle et byromsnettverk - byromssatsning

4.5.1 Mål

I 2030 har Lillehammer et sammenhengende nettverk av byrom som skaper trivsel og tilhørighet, inviterer til byliv og er robuste for klimaendringer;

«EN BY DER MENNESKENE MØTES, TRIVES OG HØRER HJEMME»

Bystein nr. 11

4.5.2 Utfordringer

I bykjernen

- Sikre areal for sentrale og viktige byrom og gode forbindelser mellom disse.
- Videreutvikle og fornye byens rom og gater i takt med boligfortetting.
- Tilrettelegge for attraktive byrom i form av gater, torg, gutuer, parker og grønne linjer.

Områder utenfor bykjernen

- Sikre en sammenhengende grønnstruktur.
- Sikre og videreutvikle funksjonelle og attraktive fra sentrale boområder til bykjernen.

Bydelssentra – Rosenlund, Søre-Ål og Vingnes

- Sikre attraktive og funksjonelle byrom i bydelens sentrum.
- Sikre attraktive og funksjonelle linjer for gående og syklende fra bydelssenteret til boområdene og bysentrum.

Elvedrag og grønne linjer/parker

- Sikre areal og mulighet for å utvikle byrom i de blå- grønne strukturene.
  Åretta-dalen, Mesnadalen – Elveparken og Terrassen.

Mjøsas strandsone

- Sikre god tilgjengelighet fra bysentrum og bydelssentrene til strandsonen.
- Sikre allmennhetens tilgjengelighet og bruk av strandsonen.

4.5.3 Kunnskapsgrunnlag

Byromsanalysen er vurdert i sammenheng med kulturmiljøer og fortettingspotensial. Analysen gir grunnlag for prioritering av byrom og tiltak i Byplanens handlingsprogram og i kommunedelplanen for fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Byromsanalysen

Lillehammer har et stort potensial for et fremtidig godt byromsnettverk. Byromsanalysen definerer Lillehammers byromsnettverk – en byromsvev og gir svar på hvordan byrommene kan utformes for å bli mer funksjonelle og attraktive for så å kunne skape attraktive og funksjonelle møteplasser og mer byliv.

Analyseområdet omfatter Byplanens avgrensning, og legger frem en strategi for den overordna byromsstrukturen.

Den overordna strukturen utgjør selve byroms-veven. Dette nettverket består av de langsgående aksene by-avenyen (Gudbrandsdalsvegen)og landskapsaksene Strandpromenaden og Tverrløypa, samt de tverrgående allmenningene. Allmenningene utgjør de blå-grønne fellesrommene for hele byen, og følger i hovedsak de tverrgående elvedragene i byen. Sammen danner disse et rutenett, som definerer byromsnettverket. Krysningspunktene mellom de langsgående og tverrgående strukturer danner naturlige tyngdepunkter i veven. De langsgående strukturene binder byen sammen langs de ulike høydedragene, og skal videreutvikles som viktige korridorer for bevegelse, byliv, friluftsliv og opplevelser.

Allmenningene er de strukturerende elementene i byromsnettverket. Disse skal utvikles til å bli attraktive, gjennomgående korridorer med ulike by- og landskapsrom, med funksjoner tilpasset de forskjellige stedene. Disse blå-grønne korridorene bør foredles som «ryggrader for byliv og byrom». De grønne og blå kvalitetene må utnyttes i byrommene.

Strategier og muligheter for å utvikle og forsterke kvaliteter i de identifiserte byrommene er analysert. Det er spesielt vurdert strategier for allmenningene med foreslåtte prioriterte tiltak. Disse er videreført til Handlingsprogram 2019-2022.

Det er gjort en mer detaljert analyse av muligheter og tiltak for sentrumsområdet og bydelene Rosenlund, Søre Ål og Vingnes:

- Ved fortetting i sentrum er det viktig å ta vare på og utvikle byrommene og deres kvaliteter. Ubrukte byrom i sentrum bør avsettes som aktivitets- og lekeområder. I sentrum er det særlig potensiale for Mesnaelv- korridoren fra Lurhaugen til Kraftstasjonen og området mellom Jernbanegata og Bryggerigata.
- For Vingnes bydelssenter er det å utvikle strandsonens potensiale som destinasjon og rekreasjonsareal.
- For Rosenlund er Skurva-korridoren en ressurs og Gudbrandsdalsvegen kan utvikles til strøksgate.
- For Søre Ål ligger det potensiale i å utvikle bydelssenteret med transformasjon av industriområder, ny bruk av bekken og anlegge park.

Byromsanalysen har et mulighetsdiagram for de ulike allmenningskorridorene, som skal legges til grunn for utvikling av allmenningene. All planlegging og gjennomføring tiltak i og i tilknytning til disse områdene skal ta nødvendig hensyn til dette mulighetsrommet og må utredes/dokumenteres. Strandpromenaden og tverrløypa bør brukes som modeller for utvikling av byroms-nettverket. By-avenyen (Gudbrandsdalsvegen) må sikres muligheter til å bli en gjennomgående og identitetsskapende bygate – byens hovedpulsåre.

Temakart: Overordna grønnstruktur

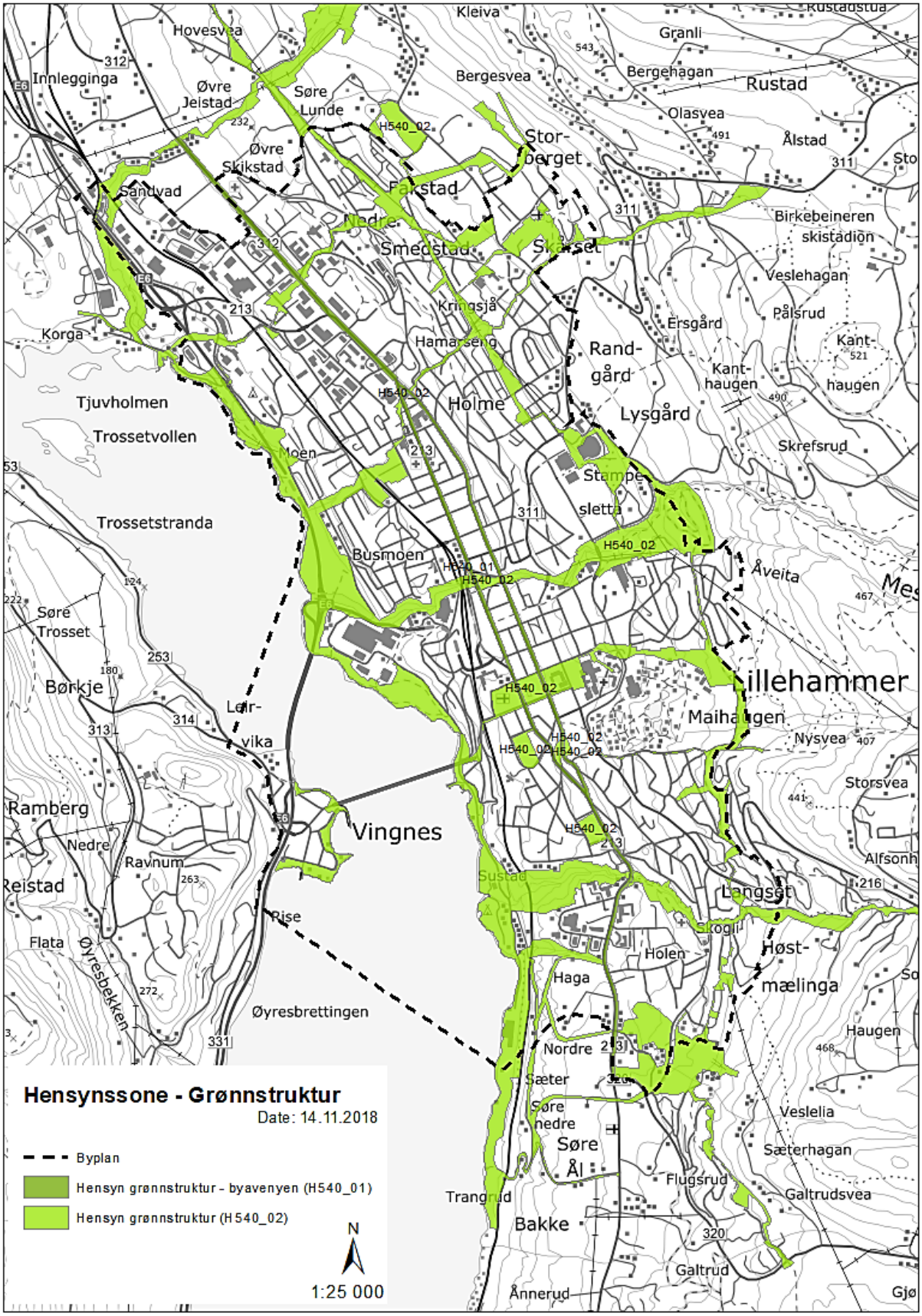

4.5.4 Plangrep

Plangrepet handler om hva vi gjør i planen for å nå målet om et sammenhengende nettverk av byrom som skaper trivsel og tilhørighet, inviterer til byliv og er robuste for klimaendringer.

Byrommene som drivkraft for bylivet

Byrommene er møtesteder som gjør byen levende. Byromskvalitetene er sentrale for byens innbyggere og besøkende, og er et viktig grunnlag for byliv. Byliv er summen av menneskelige aktiviteter i byen – aktiviteter som preges av alt fra hverdagslivets nødvendigheter, kulturopplevelse og møter mellom mennesker. Byrommenes kvaliteter er derfor noe av det viktigste i byutviklingen og i våre daglige liv. Byromsanalysen er et verktøy for hvordan man kan øke kvaliteten på uterommene og hvordan byrommene kan planlegges for å legge til rette for mer og bedre byliv.

Byrommene skal være funksjonelle og gode møteplasser som retter seg mot hele befolkningen, i alle faser av livet, og på tvers av sosiale og kulturelle forskjeller. Byrommene skal være lett tilgjengelige, trygge og flerfunksjonelle i bruk.

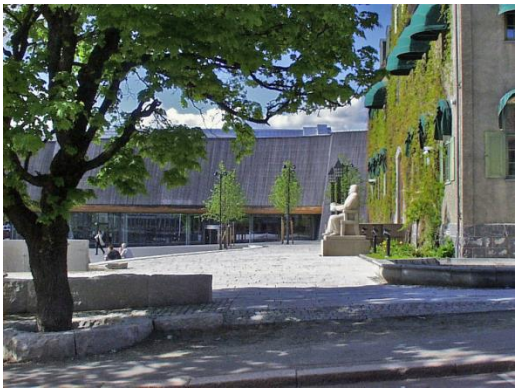

Byromsveven – sammenhengende struktur, funksjon og mangfold

Byromsveven defineres som en sammenhengende grønnstruktur med et mangfold av ulike funksjoner. Byrommene er viktige strukturer som skal prioriteres, styrkes og videreutvikles.

Byplanens bestemmelser sikrer den overordna strukturen som utgjør selve veven. Dette er en forutsetning for å sikre kvalitet i byens fortetting.

Byrom omfatter:

- Naturområder inne i byen inkludert strandsone, elvekorridorer og bekker/åpne vannveier
- Parker
- Idretts - og nærmiljøanlegg, lekeplasser
- Andre offentlige opparbeidede grøntanlegg
- Torg, plasser og allmenninger
- Gater og gutuer med belegninger og vegetasjon/trær
- Sykkelveger og ganglinjer
- Ubebygde restarealer med vegetasjonsdekke/gårdsrom

Overordnet struktur er sammenhengende grønne, blå og grå områder i byen som kan bestå av alle kategorier nevnt ovenfor. Byrommene bør utvikles sammen med den blågrønne strukturen og gater til et sammenhengende nettverk.

Byrommenes ulike funksjon/mangfold tydeliggjøres og tilpasses bruk både i lokalisering, utforming og møblering.

Den overordna grønnstrukturen som er definert gjennom byromsanalysen er vist med hensynssone grønnstruktur i det juridiske plankartet. Strukturen viser et byromsnettverk bestående av langsgående og tverrgående akser med knutepunkter der disse aksene krysses. Krysningspunktene er viktige steder i byen som skaper sammenhenger, generer byliv og setter i gang transformasjon.

Byrom i årene framover - handlingsprogram

I byplanen sikres arealer og grunnlag for kommunens og private grunneieres arbeid med byrom i årene framover.

Det er i byromsanalysen utarbeidet et handlingsprogram som viser tiltak for utvikling av byroms-/ grønnstrukturen. Den viser prioritering og definerer byrommenes innhold og aktivitetsmuligheter. Tiltakslisten er bearbeidet og prioriterte tiltak inngår i handlingsprogrammet til Byplanen (del 6). Handlingsprogrammet legger grunnlag for målrettet innsats i prioriterte byrom i planperioden 2019-2022.

Forutsetningen for å lykkes med byromssatsningen er å motivere til dialog og samarbeid mellom private gårdeiere og mellom gårdeiere og Lillehammer kommune.

Gågata er byens stolthet
—og et godt eksempel på kraften i et velutviklet byrom

4.5.4 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Byrom som drivkraft for bylivet – Møteplasser – Kvalitet – Byrom i sentrum – Byrom i bydelssentrene 	**Denne planen** Arealformål: Grønnstruktur, idrettsanlegg, park Arealformål: Bruk og vern av sjø og vassdrag. Bestemmelser og retningslinjer til arealformålene. Hensynssone grønnstruktur: Temakart grønnstruktur viser hensynssone for grønnstrukturen. Retningslinjer til hensynssonen. **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP helse og omsorg KDP Oppvekst
Byromsveven- **sammenhengende struktur, funksjon og mangfold** Det overordnede byromsnettverket – Byrom i bystrukturen; «elvekorridorene», by-avenyen (gågata), strandsona, tverrløypa Byrommenes funksjon og mangfold – Naturområder i byen; strandsone, elvekorridorer og vannveier – Parker – Idretts - og nærmiljøanlegg, lekeplasser – Offentlige grøntanlegg – Torg, plasser og allmenninger – Gater og gutuer – Sykkelveger og ganglinjer – Ubebygde restarealer/gårdsrom	**Denne planen** Arealformål: Grønnstruktur, idrettsanlegg, park Arealformål: Bruk og vern av sjø og vassdrag. Bestemmelser og retningslinjer til arealformålene. Hensynssone grønnstruktur: Temakart grønnstruktur viser hensynssone for grønnstrukturen. Retningslinjer til hensynssonen. Temakart byrom, aktivitets- og lekeplasser i sentrum viser eksisterende og framtidige byrom med mulighet for lek/aktivitet. **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP helse og omsorg KDP Oppvekst
Byrom i årene framover - Utvikle et byromsnettverk/en byromssatsning 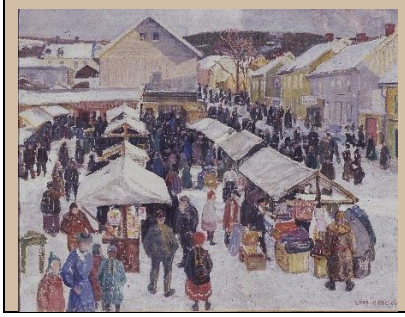	**Denne planen** Bestemmelse om at utbyggingsavtaler kan brukes for å ruste opp etablerte plasser. **Handlingsprogram 2019-2022** Handlingsprogram byrom **Andre planer** KDP fysisk aktivitet og naturopplevelse KDP helse og omsorg KDP Oppvekst

4.6 Bytrafikk og parkering

Dette kapitlet handler om:

- ✓ Trafikkveksten tas med gange, sykkel og kollektiv
  - Areal- og transportplanlegging - ABC-prinsippet
  - Transport kanaliseres utenom sentrums- og boliggatene
  - Varetransport inn og ut av sentrum
  - Prinsippet om nærhet til daglige gjøremål - Flerkjernestrukturen
  - Prinsippet om transformasjon
- ✓ Framtidsretta løsninger for bytrafikk og gatebruk
  - Gatebruksplan
  - Gange, sykkel og kollektiv – bybuss, regionbuss, bybane
- ✓ Framtidsretta løsninger for parkering
  - Parkeringsstrategi med soneinndeling
  - Framtidsretta løsninger som reduserer trafikkbelastningen og er lett tilgjengelige
- ✓ Luftkvalitet bedres og støy reduseres
- ✓ Nye veglenker

4.6.1. Mål

I 2030 har Lillehammer by en funksjonell, trygg og miljøvennlig infrastruktur for

GÅENDE, SYKLENDE og KOLLEKTIVREISENDE

I 2030 har Lillehammer parkeringsanlegg i fjell og ny gatebruk i sentrale byområder

Bystein nr.12

4.6.2. Utfordringer

Trafikkvekst i bykjerne og sentralt byområde skal i framtiden tas med gange, sykkel og bruk av kollektivtransport (Byutvikling 2044)[4]. Dette forutsetter en betydelig innsats på nye infrastrukturtiltak, satsning på rask og effektiv framkommelighet med gange, sykkel og bybuss, korte avstander og nærhet til daglige gjøremål. Det betyr en kompakt og tett byutvikling både når det gjelder bolig- og arbeidsplassetableringer.

Luftforurensing og støy som følge av biltrafikk er et problem, særlig er Bankenkryssene med barne- og ungdomsskolen, Søndre park og nærliggende boligområder til hovedinnfartsårene fra nord og sør belastet.

At byens hovedatkomst (Mesnadalsarmen) er et fredet veganlegg kan gjøre det vanskelig å utbedre denne atkomsten. Alternativ atkomst er problematisk og kostbart på grunn av bebygde områder og topografi.

Nærings- og varetransport gjennom bysentrum og boliggater skaper dårlig framkommelighet, støy, dårlig luftkvalitet og et forringet bo- og bymiljø.

Parkering kan ikke i fremtiden legge arealbeslag på viktige byrom og areal for fortetting.

Lillehammer har god dekning av allment tilgjengelige parkeringsplasser i sentrale områder. Kapasiteten er imidlertid spredt utover på flere mindre parkeringsanlegg som kan være vanskelig å finne.

4.6.3. Kunnskapsgrunnlag

Parkeringsutredning

Parkeringsutredningen som er gjennomført i forbindelse med kommuneplanens arealdel gir kunnskap om riktig nivå for nye parkeringskrav, men er ikke en helhetlig parkeringsstrategi. Parkeringspolitikken er et viktig virkemiddel for å oppnå god fortetting og redusert bruk av personbil. Den offentlig tilgjengelige parkeringen er viktig for Lillehammer som regionalt handelssenter og bør inngå i en helhetlig parkeringsstrategi. I handlingsprogram for Byutvikling 2044 skal det utarbeides en parkeringsstrategi.

I forbindelse med planarbeidet er det gjort en parkeringsutredning. Denne gjelder hele kommunen. Utredningen er grunnlaget for nye parkeringsbestemmelser. Kravene til parkering er nedjustert i sentrumsområdene. For byplanen gjelder sone 1 og 2. Det er satt krav til sykkelparkering.

[4] Byutvikling 2044: En byutviklingsstrategi utarbeidet i samarbeid mellom Lillehammer kommune, Statens vegvesen, Oppland fylkeskommune, Fylkesmannen i Oppland og lokalt næringsliv

Temakart: Parkeringssoner

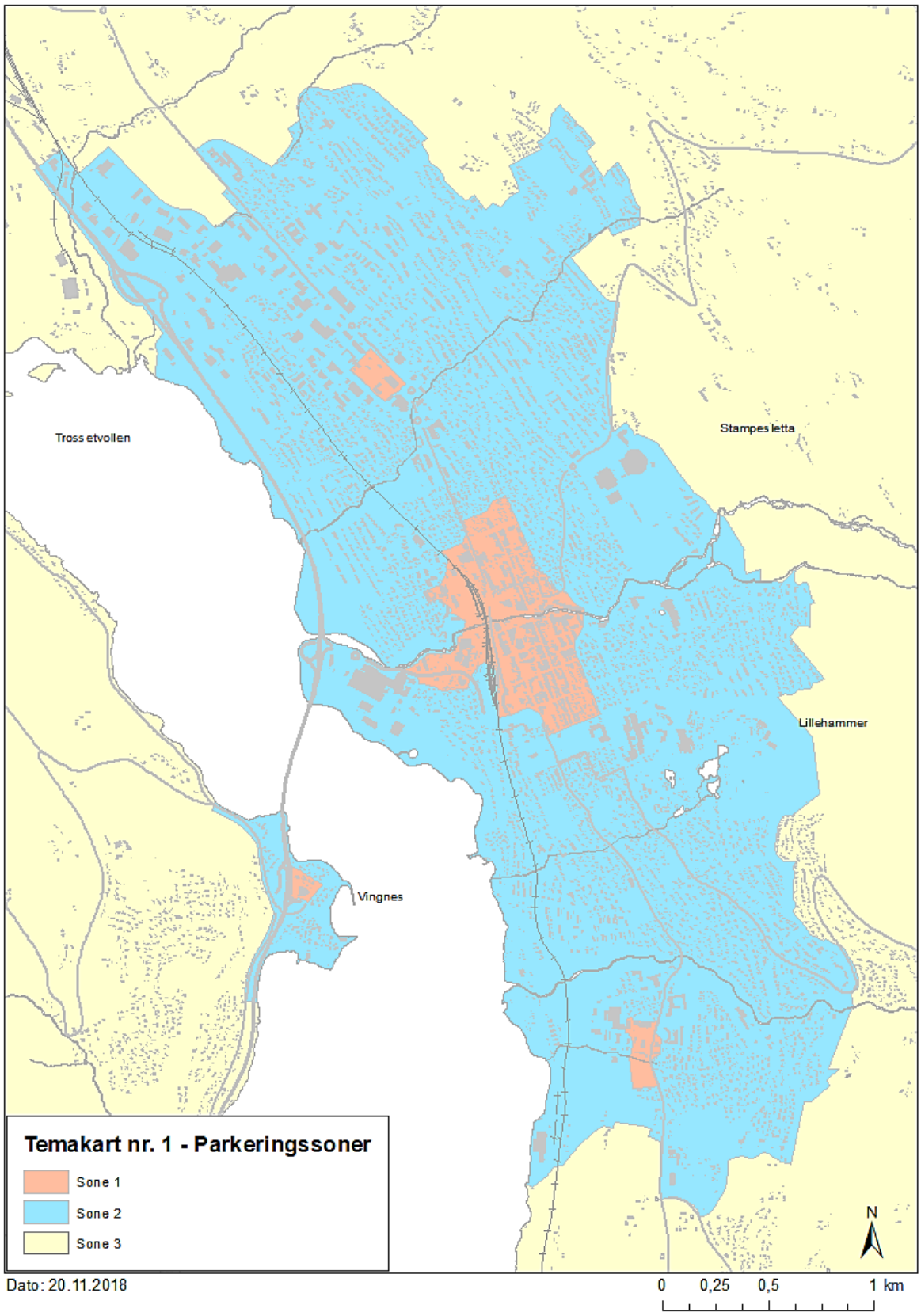

Trafikkanalyse

Kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med framtidige trafikkløsninger er en trafikkanalyse som viser kapasitet på dagens vegnett, konsekvenser av økt trafikkbelastning og alternative nye veglenker.

Det er utarbeidet et temakart som viser dagens og mulig framtidig vegstruktur med ringveger, hovedveger, samleveger og aktuelle innslagspunkt for større parkeringsanlegg. I tillegg viser kartet avgrensingen av bilfritt sentrum. Temakartet er brukt som grunnlag for å definere oppdraget i trafikkanalysen.

Kapasitet på eksisterende hovedveg- og samlevegnett

Ifølge registreringer og modellberegninger er det avviklingsproblemer i Bankenkryssene og Fåberggata i dag. Beregningen viser at vegnettet stort sett tåler en trafikkøkning på 10–20 % i morgenrushet før det blir betydelige problemer. Vegnettet tåler veldig liten økning i trafikkvolum, 0–10 %, i ettermiddagsrushet før det blir betydelig større problemer. Ved befolkningsøkning bør folk kjøre mindre bil, eller det bør gjøres tiltak.

Konsekvenser av ny E6 og tiltak på lokalvegnettet

Beregningene viser at ny E6 er et tiltak som forbedrer fremkommeligheten til gjennomkjøringstrafikken på dagens E6. Ny E6 har liten betydning for hvordan trafikken fordeler seg på opptrekksarmene og vegnettet for øvrig. Tilgjengelighet til byen er sikret med de samme tre opptrekksarmene som i dag.

Det er gjennomført beregninger av tre tiltak på lokalvegnettet, kombinert med ny E6 i vestre trasé. Den såkalte Hovemo-rundkjøringen har liten betydning (med dagens arealbruk). Busmovegen og kulvertrundkjøringen med forbindelse til Mosoddvegen ser ut til å være attraktive.

Nye veglenker

Trafikkanalysen har sett på konsekvenser av nye vegforbindelser. Analysen bygger på en trafikkmodell, og det er ikke tatt hensyn til utfordringer som måtte være med f.eks. kurvatur, traséframføring og eksisterende bebyggelse og bruk av området.

3 av de nye vegforbindelsene som er utredet i trafikkanalysen:

1) *«Busmoforbindelsen»* – en forbindelse mellom Strandtorget og Lurhaugen. Trafikkanalysen viser at forbindelsen vil være et godt trafikalt tiltak for å avlaste Bankenkryssene. Trafikkanalysen viser at nye veglenker nær Bankenkryssene vil ha størst effekt for avlastning av disse kryssene.
2) *Søre Ål-arm* – en forbindelse mellom Strandtorget-området og Søre Ål ved Søre Ål skole. Trafikkanalysen viser at denne veglenken vil være lite attraktiv. Dersom forbindelsen flyttes nærmere sentrum, vil den være mer attraktiv, og gi noe avlastning til Bankenkryssene. I trafikkanalysen er dette beregnet gjennom alternativet «Bryggevegen». Denne forbindelsen kan ha sammenheng med en forbindelse mellom Søre Ål og Røyslimoen.
3) *Forlengelse av Industrigata* – veglenke mellom Industrigata og rundkjøring på nordre opptrekksarm. Denne veglenken henger tett sammen med et ønske om omdisponering av arealer mellom Bydel Nord og HINN (Høgskolen i Innlandet). Trafikkanalysen har kun sett på veglenken, og vurdert betydningen av den i det overordnede vegsystemet. Trafikkanalysen

viser at det ikke er behov for denne veglenken med tanke på trafikkavvikling. Dersom det blir lagt til rette for nye næringsarealer vil behovet for denne vegen være større.

Tiltak for å øke trafikkmengden på «Ringvegen»

I trafikkanalysen er det sett på diverse tiltak i Lillehammer sentrum. Målet med tiltakene er å øke trafikken på ringvegen Sigrid Undsets veg og Maihaugvegen øst for sentrum, mens trafikken i Bankenkryssene skal gå ned. For at trafikken skal øke på Ringvegen, må det enten bli mindre attraktivt å kjøre andre steder, eller mer attraktivt å kjøre ringvegene. Beregningene viser at økt fartsgrense er det som fungerer best for å øke trafikken på vegen. Beregningene viser at en utvidet stengning av Storgata kun har helt lokale konsekvenser. Trafikken i Maihaugvegen øker i praksis ikke av tiltaket, derimot øker trafikken i Anders Sandvigs gate.

Miljøvennlig varetransport

Litteraturstudier av dette temaet indikerer at det mest effektive er multiple tiltak[5] med etablering av konsolideringssentre for levering til bestemte bysoner, kombinert med krav om bruk av miljøvennlige godsbiler/ godssykler til sisteleddsdistribusjon. Det oppfordres til at Lillehammer utarbeider en «Bylogistikkplan» for å sikre arbeidet med en effektiv og miljøvennlig varedistribusjon.

Vurderinger ut fra fortettingsanalysen

I beregningen er det lagt til grunn ca. 5000 nye boliger. Beregningene viser at folk må endre reisevaner i fremtiden for at transportsystemet skal fungere. Det anbefales at det sees på tiltak som kan redusere veksten i biltrafikken.

Vurdering av «bilfritt sentrum» og nytt parkeringshus under sentrum

Det er gjort en vurdering av å gjøre deler av sentrum «bilfritt», kombinert med at det etableres ett stort eller flere små parkeringshus som erstatning for at parkeringsplasser går tapt. Det er relativ god kapasitet på parkeringsplassene i Lillehammer sentrum, men det er en utfordring at kapasiteten er spredt utover på flere mindre parkeringsanlegg som kan være vanskelig å finne. For å nå målene om at vekst i persontrafikk skal skje med andre former enn privatbil, bør det ikke legges til rette for større kapasitet enn det som finnes i dag. Det er en fordel med flere innkjøringer til parkeringsplasser hvis bilfritt sentrum realiseres.

Lillehammer kommune, gjennom eiendomsselskapet LIKE, og i samarbeid med private initiativtakere arbeider for å utrede/etablere parkering i fjell. Dette er et initiativ som skal ses i sammenheng med adkomst til byen og trafikkutfordringene i Mesnadalsarmen og Bankenkryssene. En slik fremtidig løsning vil også kunne frigjøre arealer fra parkering og trafikk til annen bruk. Ny parkeringsstrategi skal også omhandle parkering og adkomst til byen i fjell. Dette skal utredes i planperioden og er lagt inn i planens handlingsprogram.

4.6.5 Plangrep

Plangrepet handler om hvordan nå målet om en funksjonell, trygg og miljøvennlig infrastruktur for gående, syklende og kollektivreisende.

[5] Multiple tiltak: Betyr flere ulike tiltak

Trafikkveksten tas med gange, sykkel og kollektiv

De overordnede plangrepene med fortetting og transformasjon er viktige grep for å få til en konsentrert arealbruk. Dette er forutsetninger for at trafikkveksten i alle fall innenfor i bykjernen og sentralt byområde kan tas med gange, sykkel og kollektiv. Det forventes redusert transportbehov som følge av arealstrategier for flerkjerne-utvikling og nærhet til barnehage, skole og daglige gjøremål fra boområdene.

Areal- og transportplanlegging etter ABC-prinsippet vil bidra til redusert transportbehov og at flere kan bruke kollektivtransport også i jobbreise. Tungtransport kan kanaliseres utenom sentrums- og boliggatene. Varetransport i sentrum må effektivere og gjøres mer miljøvennlig. En «bylogistikkplan» for å sikre dette arbeidet følges opp i handlingsprogrammet til Byplanen.

I tillegg til disse tiltakene må det legges Legge til rette for effektiv trafikkavvikling og tiltak som reduserer bruk av personbil. Det må være attraktivt og effektivt å gå og sykle. Funksjonelle og effektive linjer for bybuss må prioriteres. En helhetlig strategi for framkommelighet for gående og syklende og for kollektivtrafikk er en del av oppfølgingen av Byutvikling 2044.

Skysstasjonen – regionalt knutepunkt

Lillehammer skysstasjon er regionalt knutepunkt for tog, langdistansebuss, regionbuss og bybuss og har en god plassering midt i bysentrum. Fortettingsstudie for skysstasjon/Lurhaugen viser at området kan få en vesentlig høyere utnyttelse enn dagens. Skysstasjonsområdet bør videreutvikles med fokus på handel, kontor og boliger. Dette er et viktig grep som også må ses i sammenheng med behovet for nye kultur- og kompetansearbeidsplasser i Lillehammer. Videreutvikling av skysstasjonsområdet må skje i tett dialog med Bane Nor, Opplandstrafikk og representanter for ekspressbusser og drosjenæringen, slik at området tilpasses fremtidige behov med dobbeltspor jernbane, parkering og bussenes behov. Oppfølging vil skje i kommunedelplan Lillehammer by 2019-2022 (2030).

Skysstasjonen

Dobbeltspor jernbane til Lillehammer

Dobbeltspor jernbane til Lillehammer er omtalt i Nasjonal transportplan 2018-2029. Det er viktig at det tas hensyn til dobbeltspor jernbane i byutviklingen, og da særlig ved å sikre tilstrekkelig areal for framføring av infrastrukturen. Dobbeltspor jernbane ses også i sammenheng med utviklingen av skysstasjonen som regionalt knutepunkt med høy utnyttelse.

Fremtidsretta løsninger for bytrafikk og gatebruk

Fremtidsrettet gatebruk -Gatebruksplan

Det er i tilknytning til Byutvikling 2044 igangsatt et arbeid med Gatebruksplan for Lillehammer. Intensjonen er å komme frem til en ny og fremtidsrettet gatebruk for sentrale byområder. I lys av fortetting i byen og bynære områder er det behov for å analysere gatebruk og byrom for å bedre bokvaliteten i byen og legge til rette for lek, aktivitet og uteopphold, samt gående og syklende. Bybussens fremkommelighet er en viktig premiss. En fremtidsrettet gatebruk må ses i forhold til de muligheter som parkering i fjell vil kunne gi. Gater, plasser, torg og bakgårder vil da kunne frigis til annen bruk.

Gange

I arbeidet med gatebruksplanen er det utarbeidet en «Gå-strategi» hvor prioriterte ganglinjer og utfordringer i gatenettet identifiseres. Det foreslås prioriteringer og tiltak som kan bedre tilgjengeligheten for gående. Denne gå-strategien er sammen med byromsanalysen viktig grunnlag for arbeidet med gatebruksplan.

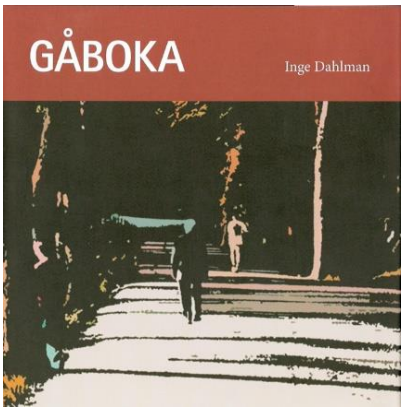

Sykkel

Lillehammer er «sykkelby», og det arbeides med gjennomgående sykkelveger i og ut fra byen. Gjennom «Sykkelby-prosjektet» er hovednett av sykkellinjer kartlagt. Kartleggingen brukes aktivt for å prioritere tilrettelegging av hovedsykkelvegene, som bl.a. skal binde bydelene sammen med sentrum. Dette er et viktig ledd for å fremme sykkel som transportmiddel fremfor bil. Før det etableres nye boligområder i bydelene skal det være gode sykkelveger, helst «ekspressykkelveger», til sentrum.

Kollektiv

Skal bybussen få konkurransefortrinn framfor privatbilen som transportmiddel må kollektivfremkommeligheten bedres, slik at busstransport blir mer effektiv. Løsninger for dette kan være flere, blant annet tiltak på eksisterende vegnet og nye kjøremønstre. Trafikkanalysen viser at nye veglenker nær Bankenkryssene vil ha størst effekt for avlastning av trafikken.

Det må sikres funksjonelle arealer til stasjoneringsterminal for buss. Næringsformålet i Byplanen åpner for denne muligheten.

Bybane/Gondol

Bybane/gondol i trasé mellom Strandtorget/Mjøsa og Skistadionområdet via sentrum, vil i tillegg til å være en turistattraksjon, kunne integreres i byens kollektivsystem. Som en del av byens kollektivløsning vil en bybane, på en miljøvennlig og rask måte knytte Lillehammer sammen på tvers av høydekotene. Det er ikke problemfritt å skulle etablere bybane/gondol over tettbebygd strøk. Det er ikke gjort konsekvensutredning av en slik bybane, og det vil være behov for medvirkning og prosess i et videre arbeid. Trasé for bybane/gondol legges inn som hensynssone og må følges opp med videre utredninger av trasé-alternativer, konsekvensutredning og detaljplan.

Parkeringsløsninger

Nye parkeringskrav for bolig- og arbeidsplassetableringer

Høye parkeringskrav bidrar til at nye boenheter i sentrale områder blir kostbare å utvikle. Dette er områdene med best kollektivdekning, hvor det er kort avstand til daglige gjøremål. I planen settes det nå lavere parkeringskrav til bolig- og arbeidsplassetablering i sentrale områder. Det stilles i tillegg krav til sykkelparkering. Hensikten med å sette lavere krav er å stimulere til bygging i områder hvor det er sannsynlig at transportbehovet kan løses med gange, sykkel og økt bruk av kollektivtransport.

Det er ønskelig at frikjøp benyttes i høyere grad i sentrale områder. Det er derfor ikke satt «0-krav» til parkering i indre sentrums-sone. Midler fra frikjøp kan brukes til å sikre den allment tilgjengelige parkeringen. Det er lavest krav i sentrumssonen og i bydelssentrene, og noe høyere krav utenfor

disse sonene. Det settes maksimums-krav til parkeringsplasser for kontor, forretning, industri, lager og produksjon slik at parkeringen ikke opptar for mye av arealet.

Parkering og adkomst til bysentrum i fjell

Parkeringsutredningen som er gjennomført i forbindelse med kommuneplanens arealdel gir kunnskap om riktig nivå for nye parkeringskrav, men er ikke en helhetlig parkeringsstrategi. Parkeringspolitikken er et viktig virkemiddel for å oppnå god fortetting og redusert bruk av personbilen. Den offentlig tilgjengelige parkeringen er viktig for Lillehammer som regionalt handelssenter og bør inngå i en helhetlig parkeringsstrategi. I handlingsprogram for Byutvikling 2044 skal det utarbeides en parkeringsstrategi. I dette arbeidet må stasjoneringsterminal for buss inngå.

Lillehammer kommune, gjennom eiendomsselskapet LIKE og i samarbeid med private aktører, arbeider for å etablere parkering i fjell. Dette vil være et ledd i å frigjøre arealer til annen bruk når byen og bydelene skal fortettes. Ny parkeringsstrategi skal omhandle parkering og adkomst til byen i fjell.

Luftkvalitet og støy

Biltrafikken gjennom Lillehammer sentrum medfører i dag blant annet luftforurensning, støy og dårlig framkommelighet for gående, syklende og kollektivtrafikken. Vegnære boligområder har dårlig bokvalitet og utearealer har også redusert verdi/kvalitet. Dette har negative konsekvenser attraktiviteten og nærmiljøet i byen, blant annet i områdene Hammartun skole, kulturhuset Banken, Lillehammer kirke og Søndre park.

Nye veglenker

Bankenkryssene

Selv om det lykkes å få flere til å gå, sykle og ta kollektiv, vil vekst i Lillehammer medføre økt belastning av Bankenkryssene. Det skal utredes tiltak for å forhindre at Bankenkryssene er en flaskehals som hindrer byutvikling i Lillehammer.

Industrigata

Tilgjengeligheten til eksisterende næringsarealer i nordre del av Industrigata er viktig for å sikre næringsområdenes attraktivitet. Ny veglenke som knytter Industrigata sammen med hovedvegnett skal utredes. Ny veglenke er ikke konsekvensutredet, og ligger derfor ikke i plankartet. Intensjonen er at veglenken skal utredes i planperioden 2019-2022 og inngår derfor i planens handlingsprogram.

Strandtorget – Søre Ål

Veglenke mellom Søre Ål og Strandtorget-området vil først og fremst ha til formål å lede trafikken, herunder tungtransport, utenom bebyggelsen, bort fra Hamarvegen og Bankenkryssene. Trafikkanalysen viser at avlastning av Bankenkryssene ved ny veglenke bør skje nærmest mulig sentrum.

4.6.5 Oppfølging

PLANGREP	OPPFØLGING
Trafikkveksten tas med gange, sykkel og kollektiv – Areal- og transportplanlegging – Transport kanaliseres utenom sentrums- og boliggatene – Varedistribusjon i sentrum – Prinsippet om nærhet til daglige gjøremål – Prinsippet om transformasjon **Skysstasjonen regionalt knutepunkt** **Dobbeltspor jernbane til Lillehammer**	**Denne planen:** - Handels- og næringslokalisering etter ABC-prinsippet vil redusere transportbehovet - Flerkjerne-utvikling med fortetting i bysentrum og bydelssentrene - Transformasjon i sentrum og i bydel nord vil bidra til en tettere og mer kompakt by - Mulighetsstudie for aksen Lilletorget-Strandtorget legger føringer for utvikling av skysstasjonen til et regionalt knutepunkt. Dobbeltspor jernbane er sikret med byggegrense i planen. **Handlingsprogram 2019- 2022** - «Bylogistikkplan» for å sikre arbeidet med en effektiv og miljøvennlig varedistribusjon. **Andre planer** Byutvikling 2044: - Overordnet parkeringsstrategi - Gatebruksplan for Lillehammer KDP Veg og trafikk - Effektive ringveg-løsninger må gjennomføres med trafikktiltak
Framtidsretta løsninger for bytrafikk og gatebruk – Gatebruksplan – Gange, sykkel, kollektiv – Bybane/gondol	**Denne planen** - Bybane/gondol: Hensynssone båndlegging med bestemmelser **Andre planer** Gatebruksplan for Lillehammer: Knyttet til arbeidet med «Byutvikling 2044» Gå-strategi: Viktig premiss/kunnskapsgrunnlag for Gatebruksplanen Sykkel: Følges opp gjennom «Sykkelby-prosjektet» og i Gatebruksplan Kollektivtransport- /fremkommelighet: Følges opp i Gatebruksplan
Framtidsretta løsninger for parkering – **Parkeringsstrategi**	**Denne planen** Bestemmelser og retningslinjer om parkering, inkl. temakart. Parkeringskrav med soneinndeling (generelle bestemmelser) Utbyggingsavtaler for teknisk infrastruktur (rekkefølgekrav i generelle bestemmelser) Trafikkanalysens omtale av felles parkeringsanlegg. **Handlingsprogram 2019-2022** Parkering og adkomst til byen i fjell **Andre planer** Byutvikling 2044: - Overordnet parkeringsstrategi - Gatebruksplan for Lillehammer
Luftkvalitet bedres og støy reduseres	**Denne planen** Følges opp gjennom at andre tiltak for trafikkavvikling og parkering løses.
Nye veglenker – Bankenkryssene – Industrigata – Strandtorget-Søre Ål	**Denne planen** Følges opp i handlingsprogrammet 2019-2022. Må evt. konsekvensutredes og reguleres. Sees i sammenheng med kommuneplanens arealdel og handlingsprogrammet til denne.

5. Arealer med særskilte hensyn (hensynssoner)

5.1 Mål og intensjon

Hensynssoner angir spesielle hensyn som skal ivaretas ved planer og tiltak. Det kan settes hensynssoner for å vise fare – og sikringsområder. Det kan stilles krav til teknisk infrastruktur gjennom hensynssoner. Områder som er båndlagt etter annet lovverk, f.eks. naturmangfoldloven og kulturminneloven, vises som hensynssone i planen. Det er også lagt inn hensynssoner for blant annet å ivareta landskapshensyn, hensyn til kulturminner, overordnet grønnstruktur og naturverdier.

Hensynssoner er kartfestet. Det er valgt en utstrakt bruk av hensynssoner i planen. Relevante hensynssoner er sammenfallende med hensynssoner i kommuneplanens arealdel.

5.2 Typer hensynssoner

Hensynssonene er inndelt i 3 kategorier;

1. Hensynssoner med bestemmelser
2. Hensynssoner med retningslinjer
3. Hensynssoner som bestemmelsesområder

Hensynssoner med bestemmelser	Sikringssone vannverk Reservevannkilde Kraftverkstunnel Skred Flom Grunnforurensning Storulykke Støysoner Konsesjonsområde fjernvarme Naturvernområde (båndlagt) Kulturminner (båndlagt) Bybane/gondol Gjennomføringssoner
Hensynssoner med retningslinjer	Grønnstruktur Friluftsliv Landskap Kulturlandskap Naturmiljø Kulturminner
Hensynssoner som bestemmelsesområder	Områdetyper Bygningsvern Kulturmiljøer

5.2.1 Gjennomføringssoner

Transformasjonsarealene er i planen avsatt som gjennomføringssoner. Sonene omfatter områder med krav til felles planlegging, omforming og fornyelse. Sonene er vist på juridisk plankart som hensynssoner.

Gjennomføringssone H820 #1 Skysstasjonen-Lurhaugen-Mesnadalen/Sorgendal

Hensynssone H820 #1 skal undergis en helhetlig planvurdering før tiltak kan igangsettes. Det stilles krav om utarbeidelse av en mulighetsstudie som skal gi føringer for videre reguleringsplanarbeid. Eiendommer innenfor hensynssonen skal på sikt omformes til en type virksomhet som er forenlig med en tett bystruktur og en utvikling av skysstasjons-området som et regionalt trafikk-knutepunkt.

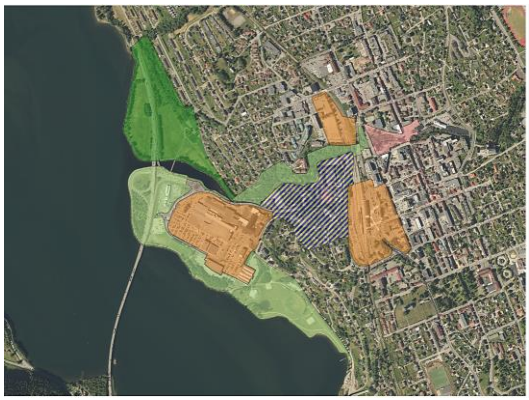

Gjennomføringssone H820 # 2 Strandtorget-området

Hensynssone H820 #3 skal undergis en helhetlig planvurdering før tiltak kan igangsettes. Det stilles krav om utarbeidelse av et områdeprogram/mulighetsstudie som skal gi føringer for videre reguleringsplanarbeid.

Gjennomføringssone H820 #3 og #4 Bydel Nord

Det stilles krav om reguleringsplan for delområdene. Bebyggelse skal innpasses i en urban struktur og utformes i kvartals/-gatebebyggelse. Nærings- og handelsvirksomheten må kunne kombineres med boligbebyggelse i samme bygg eller i samme kvartal/delområde.

Mulighetsstudie «Byutvikling Nord» fra 2014 og «Nord mot null» fra 2017 gir føringer for utvikling av bydelen som skal legges til grunn for reguleringsplan. Bydelen skal ha klimanøytral transformasjon – «Nord mot null» som profil.

5.4 Kunnskapsgrunnlag

Kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med arealer med særskilte hensyn er kartgrunnlag fra bl.a. NGI (Norges geotekniske institutt), NGU (Norges geologiske undersøkelser), NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat), MD (Miljøverndepartementet), SVV (Statens vegvesen), kartleggingen av friluftsområder, byromsanalysen, kulturmiljøanalysen, Prosjekt vassdrag og tiltaksplaner for bynære vassdrag, mulighetsstudie Lilletorget – Strandtorget, mulighetsstudie Byutvikling Nord.

6. Planprosess og medvirkning

6.1 Planprosess

Dokument	Prosess/offentliggjøring	Behandling/vedtak
Planprogram		Vedtatt av kommunestyret 22.06.16
Planbeskrivelse	Utkast datert 20.09.17	Regionalt planforum UPS 21.06.17
Planutkast	Diverse presentasjoner i UPS og politiske råd og utvalg	2017-2018
Saksframlegg med plandokumenter	Offentlig ettersyn 1: Fra 10.12.18 – 15.02.19	UPS: 29.11.18 FS: 04.12.18
Høringsseminar	Januar 2019	Januar 2019
Plandokumenter	Bearbeiding etter offentlig ettersyn	Februar 2019
Saksframlegg med reviderte plandokumenter	Offentlig ettersyn 2: Ikke avklart	
Plandokumenter	Bearbeiding etter offentlig ettersyn	Mars 2019
Saksframlegg med plandokumenter	Planvedtak	FS og kommunestyret Mai 2019

6.2 Dialog og medvirkning

Dialog og medvirkning før høring

I alle planprosesser skal det legges til rette for medvirkning (PBL § 5.1).

I arbeidet med planprogrammet ble det avholdt et erfaringsseminar med tverrfaglig representasjon fra kommunens administrasjon. Planprogrammet var på høring og offentlig ettersyn, forslaget ble presentert i regionalt planforum og det ble arrangert et åpent møte om planprogrammet.

Politisk forankring og medvirkning

Politisk arbeidsutvalg for revisjon av kommuneplanens arealdel har vært Utvalg for plan og samfunnsutvikling. Siden vedtak av planprogram juni 2016 har det vært jevnlige møter mellom administrasjon og utvalget om temaer i kommuneplanen. Temaene har vært håndtert som politiske saker, orienteringer, workshops, dialog og diskusjon.

Formannskapet og kommunestyret har deltatt på enkelte møter.

I Byplanen har følgende tematikk vært til drøfting/avklaring:

- Kunnskapsgrunnlaget (byromsanalysen, handels- og næringsanalysene, trafikkanalysen)
- Handels- og næringslokalisering
- Byromsanalysen
- Kulturmiljøanalysen
- Byplanens dokumenter – bruk av kart og bestemmelser

Utvalg og råd
Medvirkning og samarbeid har foregått i parallell prosess med kommuneplanens arealdel.

Byplanens temaer har vært presentert og drøftet med kommunens ulike tjenesteområder, i politiske utvalg og for interessegrupper.

Deler av arbeidet har vært gjennomført i form av konsulentoppdrag. I forbindelse med konsulentoppdrag har det vært nedsatt interne og eksterne ressursgrupper; kulturmiljø, byrom, trafikk, kartteknisk arbeid.

Regionale myndigheter
Byplanens temaer har vært presentert og drøftet i regionalt planforum.

Lillehammers innbyggere
Det har vært gjennomført åpne arbeidsmøter, bl.a. for temaene parkering, handel og næring og kulturminner. Formålet med møtene har vært tidlig dialog, for å få en bedre innsikt i utfordringer og muligheter for områder og tema.

Det har vært løpende dialog med grunneiere og privatpersoner på deres initiativ. Kommunen har stilt på møter i organisasjoner ved forespørsel.

Informasjon er fortløpende gitt på kommunens hjemmeside.

Barn og unge
Barnetråkk har blitt gjennomført på alle kommunale barne- og ungdomsskoler i kommunen. Vingrom grendeutvalg har sammen med Vingrom skole hatt et arrangement om fremtidens Vingrom, og kommunen har fått oversendt barnas tegninger som også er brukt i planbeskrivelsen.

Næringslivet
I forbindelse med handels- og næringsanalysene er det avholdt arbeidsmøter og gjennomført intervjuer med representanter for næringslivet. Analysene er også presentert i ulike fora etter de er ferdigstilte.

Regionale myndigheter
Administrasjonen har diskutert forskjellige problemstillinger knyttet til kommuneplanens arealdel i regionalt planforum flere ganger. Administrasjonen har også avholdt arbeidsmøter med representanter for regionale myndigheter knyttet mot avgrensede tema.

Interne ressurser
Kommunens egne fagressurser er brukt, innenfor alle sektorer.

6.3 Innspill fra private aktører
Det har kommet flere innspill til planarbeidet som omhandler endring av arealbruk. Disse innspillene er konsekvensutredet i del 4 til planen. Innspill som omhandler ønsker om endringer i vernestatus for bygninger er en del av bygnings- og kulturmiljøvernet slik det framgår av planforslaget. Innspill og

merknader som omhandler betraktninger rundt hvordan byen bør utvikles inngår som en del av selve planarbeidet. Innspill som ikke er på kommuneplannivå eller som handler om gjennomføring av plan eller som defineres som enkeltsaker, vil bli behandlet i henhold til andre ordinære prosedyrer.

6.4 Høring

6.5 Sluttbehandling

Vedlegg

1. Nasjonale, regionale og lokale føringer

Følgende nasjonale føringer er lagt til grunn:

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (12.06.15)
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (26.09.14)
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen (25.03.11)
- Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene (04.09.09)
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser i planlegging (20.09.95)
- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag 10.11.1994
- St.meld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv — Ein veg til høgare livskvalitet
- St.meld. nr. 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder
- St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand
- Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken — Velkommen til bords
- Meld. St. 21 (2011–2012) Norsk klimapolitikk
- Meld. St. 34 (2012–2013) Folkehelsemeldingen — God helse – felles ansvar
- Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste— Kulturminnepolitikken
- Meld. St. 19 (2014-2015) Folkehelsemeldingen — Mestring og muligheter
- Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold
- Meld. St. 18 (2016-2017) Berekraftige byar og sterke distrikt
- Meld. St. 33 (2016–2017) Nasjonal transportplan 2018–2029
- Nasjonal jordvernstrategi, St.prp. 127S (2014-2015)
- Prop. 1 S (2018 – 2019) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)
- Bolig for velferd, nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020)
- Fortetting med kvalitet, veileder T-1267
- Planlegging av fritidsbebyggelse, T-1450
- Retningslinjer for behandling av støy i arealplanleggingen, T-1442
- Retningslinjer for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging, T-1520
- Overvann i byer og tettsteder, NOU 2015:16
- Rundskriv H-5/18 Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling
- Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder, M100-2014

Følgende regionale føringer er lagt til grunn:

- Regional planstrategi 2016-2020
- Regional plan for attraktive byer og tettsteder
- Regional vannforvaltningsplan for vannregion Glomma 2016-2021 og Tiltaksanalyse for vannområde Mjøsa
- Byregion-programmet- (ByR-programmet)
- Strandsoneplan Mjøsa
- «Det gode liv ved Mjøsa», med retningslinjer for planlegging i strandsona, datert 01.07.08.

- Regional næringsplan 2016-2026
- Kommunedelplan landbruk Lillehammer-regionen 2014-2025
- Mjøsbyprosjektet – et samarbeid om felles areal- og transportplanlegging for området rundt Mjøsa.
- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap 2014–2017 - Risiko- og sårbarhetsanalyse for Oppland fylke
- Kulturarvstrategi for Oppland 2015–2020

Følgende lokale føringer er lagt til grunn:

- Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2017
- Byutvikling 2044
- Kommunedelplan for miljø med hovedtema klima og energi 2016-2025
- Kommunedelplan for fysisk aktivitet og naturopplevelse 2018-2021
- Hovedplan Vann og avløp 2014-2018
- Kommunedelplan 2006-2025 trafikk og transport
- Kommunedelplan for helse og omsorg 2018-2028, høringsutkast
- KDP Oppvekst 2018-2028, høringsutkast
- Mulighetsstudie Byutvikling Nord
- Mulighetsstudie Lilletorget-Strandtorget
- Kommunedelplan for E6 Vingrom-Ensby